

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

III РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 15

София, четвъртък, 7 декември

1933 г.

18. заседание

Вторник, 5 декември 1933 година

(Открито отъ подпредседателя Н. Шоповъ въ 16 ч. 40 м.)

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е:

	Стр.		Стр.
Отпуски, разрешени на народни представители . . .	293	Предложение за измѣнение и допълнение на правил- ника за вътрешния редъ на обикновеното На- родно събрание (Второ четене — докладване и разискване)	293
Питане отъ народния представителъ Г. Чешмеджиевъ къмъ министритѣ на народното просвѣщение и на вътрешнитѣ работи и народното здраве от- носно изключването и арестуването на 48 души студенти отъ разни факултети при Универси- тета. (Съобщение)	293	Дневенъ редъ за следващото заседание	316

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Откривамъ заседанието. Присѣдствуватъ нужното число народни представители. Заседанието е законно.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитѣ г. г. народни представители: Алексиевъ Никола, Апостоловъ Драгомиръ, Бечевъ Милко, Бончевъ Тодоръ, Бошнаковъ Тодоръ, Бояджиевъ Стефанъ, Буковъ Асенъ, Василевъ Василъ, Василевъ Григоръ, Василевъ Иванъ, Василевъ Ради, Гаговъ Петъръ, Ганевъ Георги, Ганчевъ Миню, Гашевски Никола, Георгиевъ Георги, Георгиевъ Стойчо, Георгиевъ Трифонъ, Дилиановъ Минчо, Димитровъ д-ръ Димитъръ, Димитровъ Коста Желевъ, Доброволски Стефанъ, Доблински Димитъръ, Дрънски Димитъръ, Дуковъ Иванъ, Думановъ д-ръ Никола, Енчевъ Георги, Желябовъ Жеко, Ивановъ Борисъ, Попивановъ Петъръ, Икономовъ Андрей, Икономовъ Димитъръ, Илиевъ Стойко, Йонетовъ Георги, Казанакчиевъ Георги, Каназирски Георги, Караджовъ Костадинъ, Каракашевъ Никола, Каравчевъ Георги, Колевъ Петко, Кораковъ Крумъ, Косевъ Костадинъ, Кръстевъ Гето, Маринчевъ Георги, Мечкарски Тончо, Мирски Христо, Момчиловъ Тодоръ, Мустафовъ Али, Марулевъ Йосифъ, Пен-тиевъ Антонъ, х. Петковъ х. Георги, Петровъ Дойчинъ, Петровъ Никола х. Псповъ Атанасъ, Поповъ Еню, По-повъ Стоянъ, Райковски Минко, Рафаиловъ Филипъ, Ро-девъ Христо, Славовъ Кирилъ, Стамболиевъ Никола, Стой-ковъ Апостолъ, Таслаковъ Цвѣтко, Тахировъ Хафузъ Юсеинъ, Ташевъ Димо, Томчевъ Ангелъ, Тошевъ Никола, п. Христовъ Георги, Цанковъ Иванъ, Цановъ д-ръ Асенъ, Цановъ Стефанъ, Цачевъ Цачо, Циганчевъ Анастасъ, Черношковъ Георги, Чирпанлиевъ д-ръ Никола, Чолаковъ Христо, Чорбаджиевъ Петко, Юртовъ Георги, Якимовъ Тодоръ и Янакиевъ Василъ)

Съобщавамъ на Събранието, че бюрото е разрешило отпущъ на следнитѣ народни представители:

На г. Василъ Янакиевъ — 1 день;
На г. Милко Бечевъ — 1 день;
На г. Йосифъ Марулевъ — 1 день;
На г. Добри Свиначевъ — 1 день;
На г. д-ръ Христо Мутафовъ — 2 дена;
На г. Анастасъ Циганчевъ — 2 дена;
На г. Атанасъ Буровъ — 2 дена;

На г. Борисъ Докумовъ — 2 дена;
На г. Драгомиръ Апостоловъ — 3 дни;
На г. Димитъръ Икономовъ — 4 дни;
На г. Иванъ Цанковъ — 4 дни;
На г. Георги Ганевъ — 4 дни;
На г. Крумъ Кораковъ — 4 дни;
На г. Петко Чорбаджиевъ — 4 дни;
На г. Тодоръ Бошнаковъ — 4 дни;
На г. д-ръ Димитъръ Димитровъ — 4 дни;
На г. Христо Родевъ — 7 дни и
На г. Григоръ Василевъ — 12 дни.

Народниятъ представителъ г. Дойчинъ Петровъ моли да му се разреши единъ месецъ отпущъ по болестъ. Представя и медицинско свидетелство. Конто отъ г. г. народнитѣ представители приематъ да се разреши на нагод-ния представителъ г. Дойчинъ Петровъ едномесеченъ от-пущъ по болестъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Постѣпило е питане отъ народния представителъ г. Григоръ Чешмеджиевъ къмъ г. г. министритѣ на на-родното просвѣщение и на вътрешнитѣ работи и народ-ното здраве, съ което пита:

1. Защо сѣ изключени на 22 ноември т. г. отъ Ака-демическия съветъ при Университета 48 студенти отъ разни факултети;

2. Защо сѣ били арестуваши още на 10 ноември ве-черята горепоменатитѣ студенти и отведени въ IV поли-цейски участѣкъ;

3. Защо полицията при нападението на стола „Наро-денъ студентъ“ на 10 ноември вечерята не е арестувала нападателитѣ?”

Това питане ще бѣде изпратено на г. г. министритѣ, за да отговорятъ.

Пристѣпваме къмъ първа точка отъ дневния редъ — второ четене законопроекта за облекчение на длъжнитѣ по заемитѣ, отпущнати имъ по закона за направа на ико-номически кѣши и за засилване жилищния строежъ.

Понеже комисията не е готова, пристѣпваме къмъ точка втора отъ дневния редъ — второ четене предло-жението за измѣнение и допълнение нѣкои членове отъ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание.

Има думата докладчикътъ г. проф. Геновъ.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Г. г. народни представители! На дневен редъ е поставено предложението за изменение и допълнение на някои членове отъ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание. Този въпросъ се протака вече отъ две години, и най-после Народното събрание ще трѣбва да се занимае съ него и да направи въ своя правилникъ за вътрешния редъ ония поправки, които досегашната практика на Народното събрание посочи, че трѣбва да бъдатъ направени — едни, налагани отъ нуждата отъ по-голяма експедитивностъ въ работата на Камарата, други, налагани отъ нуждата да се поправятъ известни фактически грѣшки и ролушения, които сѫ били допустими навремето и затрудняватъ дѣлопроизводството на Народното събрание.

Азъ ще се спра на някои отъ по-важните поправки, които се внасятъ въ правилника, и ще моля почитаемото народно представителство да обърне по-сериозно внимание върху тяхъ.

Преди всичко трѣбва да изкажа моето съжаление, че въ дветъ заседания на комисията, която бѣ изговарена да прегледа правилника за вътрешния редъ на Народното събрание, не присѣтствува нито единъ представител отъ опозицията, и заради това, въпреки нашето желание, ние не можахме да чуемъ какви сѫ желанията на опозиционните групи, за да ги вземемъ въ съображение при окончателното изработване на предложението за изменение и допълнение някои членове отъ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание.

Комисията, както казахъ, има две заседания.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Обявихте ли заседанията?

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Обявихме ги и канихме съ специални покани; поканихъ сѫ разписани отъ г. г. народните представители, членове на комисията, обаче нито единъ народенъ представител отъ опозицията не се яви на заседанията на комисията.

В. Молловъ (д. сг): Азъ не съмъ получилъ покана.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Комисията заседава само съ народни представители отъ болшинството. Повтарямъ, ние не можахме да чуемъ какво би ни казала опозицията по изменението на правилника за вътрешния редъ на Народното събрание.

К. Пастуховъ (с. д): Известно ли Ви е кои сѫ членовете на комисията?

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Да, определени сѫ още миналата година. Каниха се следните лица: д-ръ Христо Мутафовъ, Коста Желевъ, Боянъ Петровъ, д-ръ Иванъ Бешковъ, Жеко Маджаровъ, Иванъ Василевъ, Георги Геновъ, Жеко Желябовъ, Владимиръ Молловъ, Андрей Икономовъ, Христо Родевъ, Христо Статевъ, Петъръ Мърмевъ, Димитъръ Нейковъ и Димитъръ Икономовъ. И г. Молловъ, и г. Мърмевъ, и г. Нейковъ, и г. Димитъръ Икономовъ сѫ получили поканата, разписали сѫ я, обаче не се явиха.

В. Молловъ (д. сг): Тази заранъ ако е било, не съмъ получилъ покана.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Тази заранъ нѣмаше заседание.

В. Молловъ (д. сг): А тѣзи поправки кога сѫ правени?

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Тѣзи поправки сѫ правени въ комисията. Така че ние съжаляваме, че господата отъ опозицията не се явиха.

Р. Маджаровъ (д. сг): Ние бѣхме тукъ, но не ни викаха. (Възгласения отъ лѣвницата)

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Има едни поправки, които се предлагатъ отъ председателството, а на комисията сѫ въ проекта, който се раздаде въ петъкъ.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Г. Геновъ! Вамъ е известно, че въ заседанията на комисията може да участвуватъ и не-членове — може да участвуватъ всички народенъ представители. За да стане това, заседанията на комисията трѣбва да бъдатъ оповестени най-малко на таблата.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Заседанията на комисията не се оповестяватъ на черната дъска. Граждатъ се покани. Ние правихме две заседания, обаче нито единъ отъ опозицията не се яви.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Като не знаятъ.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Не е наша вината, че опозицията не се яви и сега не знаемъ какво мисли по тѣзи изменения, които се предлагатъ.

В. Молловъ (д. сг): Въ петъкъ ни се раздаде този проектъ, а сега се правятъ нови изменения.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Това сѫ поправки на председателството, повече технически, които ще обсъдимъ сега въ пленума.

В. Молловъ (д. сг): Сега ги раздаватъ.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Поправките на комисията сѫ раздадени още въ петъкъ вечерта. Въ всеки случай господата отъ опозицията, които сѫ членове на комисията, не могатъ да иматъ извинение, че не сѫ се явили на дветъ заседания на комисията. Търсихме ги тукъ, обаче ги нѣмаше.

К. Пастуховъ (с. д): А тѣзи поправки?

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Тѣ сѫ поправки на председателството, които сега се предлагатъ.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Значи, не на комисията?

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Не на комисията. Поправките на комисията се раздадохъ въ петъкъ.
(Ето предложението:

Проектъ

ПРЕДЛОЖЕНИЕ

за изменение и допълнение някои членове отъ правилника за вътрешния редъ на обикновеното Народное събрание.

§ 1. Въ чл. 2 думите „2 секретари“ се замѣнятъ съ думите „3 секретари“.

§ 2. Буква а отъ чл. 7 се измѣня така: „а) да дежурятъ въ заседанията на Събранието по двама души по редъ, определенъ отъ началника на канцеларията“.

§ 3. Въ чл. 10 думите „точно въ 2 ч. сл. пладне“ се замѣнятъ съ думите: „точно въ 3 ч. сл. пладне“ и въ края се прибавятъ думите: „Това число на присѣтствуващи сѫ представители се установява по списъка, въ който тѣ се разписватъ срещу името си най-късно до 4 ч. следъ пладне, следъ което списъкътъ се прибира отъ единъ отъ дежурните секретари и се предава отъ секретаря на началника на канцеларията“.

§ 4. Въ чл. 12 следъ думата „предложение“ се прибавя думата „питане“.

§ 5. Въ чл. 15, ал. I, думите „освенъ за пояснение и пр.“ до края на алинеята се изхвърлятъ.

Алинея втора на същия членъ се изхвърля.
Въ алинея трета на същия членъ думите: „не може да трае повече отъ 20 минути“ се замѣнятъ съ думите: „не може да трае повече отъ 15 минути“.

§ 6. Въ чл. 18, ал. II, думите: „докато предварително не сѫ говорили 10 души“ се замѣнятъ съ думите: „докато предварително не сѫ говорили 5 души“. При започване на дебати въ всяка група съобщава на председателството името на народния представител, който ще говори отъ нейно име.

Къмъ същия членъ се добавя забележка:
Всяка парламентарна група трѣбва да има най-малко трима члена. Своя съставъ и бюрото, което ръководи нейните работи, тя съобщава при конституирането си на председателството.

§ 7. Въ чл. 19 вмѣсто „до 8 ч. вечерта“ става „а по искане на председателството и до полунощ“.

§ 8. Въ чл. 21, ал. II се измѣня: „Всяка комисия се състои отъ 21 члена“. Останалото се изхвърля.

§ 9. Въ чл. 25 се прибавя следната нова, втора, алинея: „За всяко заседание на парламентарната комисия секретарятъ държи кратъкъ протоколъ“.

Алинея втора става алинея трета.

§ 10. Въ чл. 27, ал. I, последните думи: „съ съвещателенъ гласъ“ се замѣнятъ съ думите: „безъ право да взематъ участие въ разискванията“.

Прибавя се втора алинея: „При разискванията въ комисията се пазятъ разпорежданията на чл. 18 отъ настоящия правилникъ“.

§ 11. Въ чл. 34 цифрата „15“ се замѣня съ „21“.

§ 12. Въ чл. 36, ал. II, следъ думата „законопроекти“ се прибавя: „питанията“ и следъ това „и предложенията“ и пр.

§ 13. Чл. 37 се измѣня така: „Постановилитъ въ бюрото на Народното събрание законопроекти и предложения се

изпращатъ отъ председателя въ съответната парламентарна комисия, която ги разглежда членъ по членъ и се произнася върху поправките и прибавките, които могатъ да се предложатъ отъ всѣки нейнъ членъ, следъ което законопроектътъ или предложението се внасятъ въ Събранието.

§ 14. Чл. 38. По законопроекти и предложения, които представляватъ особена важностъ, правителството или Народното събрание, по писменото предложение на десетъ души народни представители, могатъ да поискатъ да станатъ разисквания по принципъ върху тѣхъ. Ако Народното събрание реши да станатъ тия разисквания, законопроектътъ се изпраща следъ това въ надлежната комисия; въ противенъ случай законопроектътъ или предложението се пратватъ направо на парламентарната комисия.

Първото четене на законопроекта се заключава въ прочитането му изцѣло, заедно съ изложението на мотивитъ. Обаче, по решение на Събранието, обширнитъ законопроекти могатъ да не се четатъ изцѣло.

Разискванията по принципъ се състоятъ въ разглеждане основнитъ начала на законопроекта.

§ 15. Чл. 39 се измѣня така: „Законопроектитъ и предложенията, които сж били разглеждани и гласувани отъ Събранието на първо четене, се внасятъ, следъ разглеждането имъ отъ надлежната парламентарна комисия, въ пленума на Събранието на второ четене. При него Събранието разглежда законопроекта членъ по членъ и се произнася върху поправките и прибавките, които могатъ да се предложатъ отъ всѣки представителъ. Тия поправки и прибавки се подаватъ писмено. Тѣ се разискватъ веднага или се препращатъ, по решение на Събранието, на надлежната комисия за изучаване или докладване още същия день или пъкъ въ едно отъ следнитъ заседания.

Законопроектитъ и предложенията, които не сж обсъждани и приемани отъ Събранието на първо четене, се внасятъ въ последното направо на второ четене съ измѣненията, поправките и допълненията, направени въ надлежната комисия.

Въ тоя случай следъ прочитане мотивитъ и заглавието на законопроекта и предложението, може да стане обсъждане по принципъ; но никой народенъ представител при това обсъждане не може да говори повече отъ 20 минути.

§ 16. Чл. 40, ал. I, се измѣня така: „При трето четене на законопроектитъ и предложенията, което става най-малко единъ день следъ второто четене, могатъ да се правятъ само редакционни поправки и прибавки, които трѣбва да бждатъ подадени писмено на председателя преди гласуването. Говоренето по тѣхъ не може да трае повече отъ 10 минути.

Ал. II, следъ думата „става“ се прибавя: „по решение на Събранието“.

§ 17. Чл. 42, ал. III, се измѣня така: Предложения не отъ законодателенъ характеръ и междудържавнитъ и подобнитъ тѣмъ договори и конвенции, сключени между българската държава и други държави или други лица, се гласуватъ само на едно четене“.

§ 18. Въ чл. 43 следъ думитъ: „Преди разискването имъ“ се добавятъ и думитъ: „ако по тѣхъ предстои да станатъ дебати по принципъ; ако ли тѣ се изпращатъ въ надлежната комисия, не могатъ да бждатъ разглеждани отъ последната същия день, когато сж раздалени на народнитъ представители. Същото става и съ докладитъ на комиситъ, които трѣбва да бждатъ винаги мотивирани.

Ако ли 10 души народни представители сж поискали, съгласно чл. 38, да станатъ дебати по принципъ върху внесенъ законопроектъ или предложение, комисията не може да се занимае съ последнитъ, докато Народното събрание не се произнесе върху направеното предложение.

§ 19. Въ чл. 58 второто изречение се измѣня така: „Въ случай, че сж предложени нѣколко мотивирани дневни редове, председателството подлага на гласуване най-напредъ онзи дневенъ редъ, който е приетъ отъ правителството или съответния министъръ, а останалитъ по реда на постановеното имъ“.

§ 20. Чл. 60, ал. I, става така: „Питания отъ представители могатъ да се отправятъ къмъ министритъ и къмъ бюрото на Народното събрание само въ писмена форма. Председателствуваниятъ уведомява Събранието за поставилитъ питання при започване на заседанието. На питането се отговаря въ същото или въ едно отъ последващитъ заседания. Разискването на питането не може да трае повече отъ $\frac{1}{4}$ часъ. Протести преди дневния редъ не се допускатъ. Ал. II се изхвърля. Ал. 3: оставатъ само думитъ: „Народенъ представителъ, който е направилъ питането, има право да заяви предъ Събранието, че е доволенъ или не отъ дадения му отговоръ“.

* § 21. Въ чл. 70 се заличаватъ: буква „а“ — „напомнюване“ и буква „б“ — „изобличение“, а букви „б“, „г“ и „д“ ставатъ „а“, „б“, „в“.

§ 22. Въ чл. 71 думата „напомнюване“ се замѣня съ думата „забележка“.

§ 23. Чл. 72 се заличава.

§ 24. Въ чл. 75 следъ думитъ: „въ работитъ на Събранието“ се прибавятъ думитъ: „и на комиситъ, въ които е членъ, също и на комиситъ, въ които не е членъ“.

§ 25. Чл. 76 се измѣня така: „Първитъ две заседания, както и временното изключване до три заседания се налага отъ председателствуваниятъ, а за повече заседания — отъ Събранието по предложение на председателствуваниятъ“.

Представителътъ, противъ когото се иска временно изключване, може да бжде изслушанъ, ако председателствуваниятъ намѣри това за нужно. Обяснението не може да продължи повече отъ 10 минути. Събранието винаги следъ това гласува предложението, ако изключването е за повече отъ три заседания.

§ 26. Въ чл. 77 думитъ „три заседания“ включително заседанието, въ което е наложено наказанието“, се замѣнятъ съ думитъ: „десетъ дни, включително деня, въ който е наложено наказанието“.

§ 27. Къмъ чл. 81 се прибавя следната забележка: „При отнемане думата на представителъ, председателътъ може да заповѣда на стенографитъ да не записватъ речта му следъ отнемане на думата му, ако продължи да говори“.

§ 28. Въ първата алинея на чл. 83 думитъ: „Най-късно на следния день отъ заседанието“ се замѣнятъ съ думитъ: „въ същия или следния день на заседанието“.

§ 29. Въ чл. 84 следъ думата „Събранието“ се прибавятъ думитъ: „и отъ заседанията на комиситъ, въ които е членъ“.

§ 30. Чл. 85 се измѣня така: „Всѣки представителъ, който отсъствува безъ отпускъ повече отъ единъ день седмично, губи правото си на дневно възнаграждение за заседанията, въ които е отсъствувалъ безъ отпускъ“.

§ 31. Чл. 97 се измѣня така: „Всички длъжностни лица и служачи на Събранието се назначаватъ и уволняватъ отъ председателя на Събранието. Назначенъ на служба при Събранието може да бжде само оня кандидатъ, който отговаря на предвидения въ правилника за службитъ пензъ. Забележка: Извънредната работа на постояннитъ служители следъ 6 ч. следъ пладне въ деня на заседание и въ парламентарнитъ комисии, както и пактнитъ и дневни пари въ време на командировка се заплащатъ.

§ 32. Чл. 99 се измѣня така: „Доставката на книги и пр. става отъ библиотеченъ комитетъ, състоящъ се отъ двама народни представители, отъ които единъ за председателъ, началника на канцеларията и библиотекаръ — за членове, назначени съ заповѣдь отъ председателя за цѣль законодателенъ периодъ.

Библиотечниятъ комитетъ провежда ежегодно, когато намѣри за добре, уредбата на библиотеката и докладва на председателя.

§ 33. Въ края на чл. 100 се прибавятъ думитъ: „И съ разрешение на началника на канцеларията“.

ПРОМѢНИ*)

които трѣбва да се направятъ при второто четене на предложението за измѣнение и допълнение правилника за вътрешния редъ на обикновеното Народно събрание.

Новъ § 3. Въ чл. 8 да се заличи буква „г“, понеже ше се изхвърли цитирания въ нея чл. 94.

Цѣлитъ § 7 да се редактира така:

Въ чл. 19 думитъ „а по решение на Събранието — и до полунощ“ се замѣнятъ съ думитъ: „а по искане на председателството — и до полунощ“.

Следъ § 8 да се предвиди новъ параграфъ — да се заличи чл. 23. Сега има контролоръ-счетоводителъ, отговоренъ предъ Върховната смѣтна палата. Въ миналото квесторитъ сж били отчетници, затова е билъ предвиденъ чл. 23.

Следъ § 10 да се предвиди новъ параграфъ, съ текстъ на новъ членъ: „Мандатътъ на народенъ представителъ съ касирани избирателни секции е въ сила до обявяване отъ съответния окръженъ смѣлъ резултата отъ новопроизведенитъ въ смѣтитъ секции избори“. (Въпросътъ е разискванъ въ 16-то заседание на I р. сесия — 25. XI. 1931 г.)

Следъ това да се предвиди единъ новъ членъ съ текстъ, въ който да се опредѣля отъ кога допълнителнитъ народни представители иматъ право на дневни пари — отъ датата на съобщението имъ ли или отъ деня на полагане клетва. Това е особено важно за междусесийното време.

§ 12 да се заличи, като излишенъ, понеже въ визиранъ въ този параграфъ чл. 36 се говори само за законо-

*) Предложения отъ председателството.

проекти и предложения, а за питанятия се говори въ чл. 60, който се изменя съ § 20.

Въ § 15, алинея трета, думитъ „законопроекта и предложението“ да се замѣнятъ съ думитъ: „законопроекта или предложението“.

Въ § 16 думитъ „поправки и добавки“ да се замѣнятъ съ думитъ „поправки и прибавки“. Следъ думата „гласуването“ въ края на първото изречение се прибавятъ думитъ: „Подписани най-малко отъ 10 души народни представители, освенъ предложителя“. Следъ думитъ: „Говоренето по тѣхъ“ въ началото на второто изречение се прибавятъ думитъ: „само отъ страна на предложителя“.

Въ § 19 думата: „подлага“ се замѣня съ думата: „полага“.

Новъ § 21. Чл. 67, алинея трета, да се измени така: „Вземенитъ отъ Събраниято решения по предложението на прощатарната комисия се обявяватъ въ „Държавенъ вестникъ“ отъ съответното министерство“. Значи, думитъ: „отъ канцеларията на Събраниято“, въ сегашния текстъ се замѣнятъ съ думитъ: „отъ съответното министерство“, защото решенията се обявяватъ съ указъ, приподписанъ отъ съответния министъръ.

Въ § 25 думата: „заседания“ да се замѣни съ думата „наказания“.

Следъ § 26 да се предвиди новъ параграфъ. Къмъ чл. 80 се прибавя нова, втора, алинея:

„Поправките на фактическите грѣшки въ окончателно приетитъ законопроекти, предложения и бюджетопроекти се съобщаватъ за сведение въ едно отъ следващите заседания на Народното събрание. Ако фактическите грѣшки сѫ допустимати въ последното заседание на сесията, тѣ се поправятъ въ стенографския дневникъ, като се прави необходимата завѣрка отъ председателстващия, респективния министъръ и председателя или докладчика на съответната комисия“.

Следъ § 30 да се предвиди новъ параграфъ. Чл. чл. 94 и 95 се заличаватъ.

По § 31. Въ чл. 97 се прибавя нова, втора, алинея:

„Постоянните служители, които сѫ прослужили непрекъснато 6 години при Народното събрание, могатъ да бъдатъ уволнени само въз основа на мотивирано решение на дисциплинарния съдъ, съставътъ и процедурата на който се определятъ въ правилника за службите“).

Сегга, г-да, азъ ще се спра на поправките на комисията.

Съ § 1 числото на секретаритъ отъ 12 се намалява на 8.

Съ § 2 се предвижда въ време на заседанията редовно дежурство на секретаритъ при бюрото.

Съ § 3 се определя, заседанията на Народното събрание да започватъ въ 3 ч. вмѣсто въ 2 ч., както е казано въ сегашния правилникъ. И за единъ по-голямъ контролъ за присъствието на депутатитъ, присъствената книга се вдига въ 4 ч. Така че до 4 ч. всички народни представители трѣбва да дойдатъ да се разпишатъ въ присъствената книга.

Н. Кемилевъ (д. сг. Ц): Тукъ има несъобразностъ: поставили сте народния представителъ подъ контрола на началника на канцеларията!

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Ако има погрѣшки, ще се поправятъ.

С. Таковъ (з): Ще го махнемъ тукъ. Нали сме се събрали за това?

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Когато се чете текстътъ, тогава ще си кажете думата членъ по членъ. Сегга съобщавамъ само какви сѫ общитъ поправки, които направи комисията.

Н. Пѣдаревъ (д. сг. Ц): И чудно е какъ комисията отъ народни представители е вмѣкнала това въ правилника!

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Следъ 4 ч. списъкътъ се предава отъ секретаритъ на началника на канцеларията. (Възбуждения отъ лѣвицата)

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля, г. г. народни представители, пазете тишина!

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Туй е сегашниятъ текстъ на правилника. Ние къмъ него се придържаме.

В. Молловъ (д. сг): Не е вѣрно.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Какъ да не е вѣрно?

В. Молловъ (д. сг): Въ него не се говори за началника на канцеларията.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Ако е грѣшка, ще кажете и ще я поправимъ.

Съ § 5 се ограничава говоренето по тронното слово, по правителствения декларация и по бюджета на единъ часъ, както е общо ограничено на единъ часъ говоренето и по всички законопроекти. Ограничава се също времето за говорене при второ четене. Народниятъ представителъ има право да говори по всеки членъ 15 минути вмѣсто 20 минути. При трето четене остава пакъ говоренето да бъде 10 минути.

Съ § 6 прекращаване на дебатитъ може да стане по предложение, следъ като сѫ се изказали 5 души вмѣсто 10 души, както бѣше досега. Същевременно запазва се правото на всички парламентарни групи, които не сѫ се изказали, да се изкажатъ.

Комисията се спрѣ също и на въпроса, какво е парламентарна група. Досега правилникътъ не определяше това. Но като взехме предъ видъ, че въ правилникитъ за вътрешния редъ на всички парламенти се говори за бюро на парламентарнитъ групи, ние приехме, че всяка една парламентарна група трѣбва да има най-малко трима души. Следователно, не може да има парламентарна група отъ единъ човѣкъ, както е сега.

Съ § 7 се урежда въпросътъ за продължителността на заседанията на Камарата. Споредъ сегашедествуващия правилникъ заседанията продължаватъ до 8 ч. По предложение на правителството и съ одобрение на Народното събрание заседанията на Камарата могатъ да продължаватъ до 12 ч. Съ изменението ние приемаме, че заседанията могатъ да продължаватъ направо до 12 ч. И заедемъ, г. г. народни представители, че въ никой другъ правилникъ не е посочено времето на заседанията на Камарата. Тя сама си определя кога ще почне заседанието и кога ще свърши. На много мѣста, както знаете, Камарата заседава цѣла нощъ. Когато единъ законопроектъ трѣбва да бъде приетъ по спешностъ, тогава Камарата може да заседава цѣла нощъ и дори 2—3 дена по редъ, за да може да свърши задалената ѝ работа.

К. Пастуковъ (с. д): Нѣма да го бъде това — до 12 ч. да заседаваме.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Съ § 8 числото на членоветъ въ комиситъ отъ 15 души се увеличава на 21. Това се прави заради това, защото измененията които се правятъ, иматъ една тенденция: да се прехвърли една частъ отъ работата на пленума въ комиситъ. При 15 души членове въ комисия обикновено не всички парламентарни групи могатъ да бъдатъ представени достатъчно. За да могатъ да бъдатъ представени всички парламентарни групи числото се увеличава на 21. Числото на членоветъ на комиситъ въ различнитъ камари е различно. Напр., въ французката камара въ голѣмитъ комисии, както ги наричатъ, членоветъ сѫ 44.

Съ § 10 се изменя чл. 27 въ смисълъ: въ комисията могатъ да присъствуватъ и депутати нечленове на комисията, обаче тѣ не могатъ да взематъ думата при разискванията. Това го взехме отъ французкия парламентъ. (Възбуждения отъ лѣвицата)

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Въ чл. 28 отъ правилника на французката камара е казано, че народниятъ представителъ, който е направилъ предложение, има право да се яви въ комисията да даде своитъ обяснения, но при гласуването трѣбва да напусне заседанието на комисията.

В. Молловъ (д. сг): Вие сте събрали отъ всички правилници най-реакционното. Това не го очаквахме поне отъ Васъ.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Прибавя се и следната втора алинея къмъ чл. 27: (Чете) „При разискванията въ комиситъ се пазятъ разпореденията на чл. 18 отъ настоящия правилникъ“, касае се за времето на говоренето. Най-съществени измѣнения, г-да, се правятъ съ § § 13, 14 и 15 и азъ моля народното представителство да обърне особено внимание върху тѣзи измѣнения. Първото е да се намали числото на четенията по известни законопроекти въ пленума, . . .

В. Молловъ (д. сг): Да минаватъ безъ разисквания.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): България е почти единствената държава . . .

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Ще дойде да се разисква правилникътъ членъ по членъ и тогава ще си кажете думата конкретно.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Въ държавитъ, които иматъ двукамарна система, винаги законопроектитъ мина-

ватъ на едно четене; по изключение само нѣкои важни законопроекти могат да минатъ на три четения. Обикновено, следъ като станатъ кратки дебати по принципъ, веднага се минава къмъ разискване членъ по членъ. Това е системата почти на всички правилници. Отъ желание да ускори работата на Народното събрание, комисията при законопроектитъ да се изпращатъ отъ бюрото на Камарата въ комисията, обаче по важни законопроекти, по искане на правителството или по предложение на 10 души депутати, Народното събрание може да реши да станатъ разисквания по принципъ и следъ това да се изпрати законопроектътъ въ комисията. Това е направено съ цель да се съкрати времето на разискванията въ Камарата, защото, както знаете, у насъ има твърде много оплаквания отъ дългитъ разисквания. Често пъти доста незначителни законопроекти се разискватъ по една седмица и повече по принципъ и то въ присъствието само на нѣколко души депутати.

Предвидено е също така, че при третото четене могат да се правятъ само редакционни поправки. Това е необходимо, защото при третото четене често пъти се създава цѣлъ хаосъ въ единъ законопроектъ, който е миналъ на две четения.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): И то отъ правителството.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Не е важно отъ кого.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: (Къмъ Н. Пждаревъ) Тамъ вие бѣхте най-големъ майстори.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): При третото четене ще могат да ставатъ само редакционни поправки, а нѣма да се правятъ нововъведения и да се измѣняватъ изъ основа онѣзи постановления отъ законопроекта, които сѣ били приети вече на две четения отъ Народното събрание.

Също така едно важно измѣнение има за наказанията, които се налагатъ на народнитъ представители. Колкото комисията и да желае да избѣгне този въпросъ, въ всѣки случай, при нашитъ нрави е необходимо да се даде една по-голяма властъ на председателството при ръководенето на заседанията, за да може да се поддържа единъ подобър редъ при разискванията. Комисията прие, че председателътъ или председателстващиятъ може да изключва народнитъ представители до три заседания. Обаче комисията нѣма нищо противъ — и съжаляваше, че не се явиха опозиционни депутати въ комисията да направятъ известни възражения — да може да се постигне едно по-сполучливо разрешение на този въпросъ, като се даде право на председателя, каквото има шпикерътъ на английския парламентъ, да отстранява единъ провинилъ се депутатъ, който прави голѣмъ скандалъ, докато трае заседанието.

Колкото се касае до налагането на другитъ наказания, по-тежки отъ три дни, тѣ оставатъ естествено въ прерогативитъ на Народното събрание.

Другитъ измѣнения, г. г. народни представители, сѣ направени съ цель главно да се ускори работата на Парламента и известни работи да се поправятъ, както е съ поправката на дневницитъ, съ нѣкои работи, отнасящи се до библиотеката, до персонала и т. н., за да се подобри изобщо работата въ Народното събрание.

Както Ви казахъ, може би работата на комисията не е задоволителна. Ще изслушаме мнението на всички, които биха желали да кажатъ какво мислятъ по тѣзи измѣнения, които предлагаме. Не мислете, че комисията, на и правителството, нѣма да се съгласи да се възприеме онова, което е най-доброто въ случая. Защото правилникътъ не се прави само за туй Народното събрание, той не се прави само за днешното болшинство и само за днешната опозиция; той се прави изобщо за българското Народно събрание и ще има да го прилагатъ както тѣзи, които днесъ управляватъ, така също и онѣзи, които утре ще управляватъ. Заради туй напразни бѣха нервиранията на нѣкои господа, че било се предвидѣло туй или онуй въ правилника. Всичко онова, което е разумно и полезно за работата на Народното събрание, ще бѣде чуто и взето подъ внимание.

Г-да! Да не си правимъ илюзия, че съ това протакане на нашата работа, както досега е работено, можемъ да издигнемъ парламентаризма. Парламентътъ много се критикува днесъ. Необходимо е ние сами да стегнемъ своята работа, а не да я провлачаме, както досега. Въ едно сравнително по-малко време ние ще трѣбва да дадемъ една по-голяма продуктивностъ. Разбира се, това не зависи само отъ Парламента; то зависи най-вече отъ представителитъ на изпълнителната властъ. Защото, ако тѣ дадатъ работа на Парламента, и той ще работи. Но все пакъ и Парламентътъ не трѣбва да тренира, да провлача работата си, следъ като вече такава му е дадена.

Това бѣха, съ нѣколко думи, задачитъ на комисията, която изработи този проектъ за правилникъ. Ще моля всички да обърнете внимание на измѣненията, които се предлагатъ отъ комисията, да си кажете думата, за да можемъ наистина да създадемъ единъ правилникъ, който да отговаря на днешнитъ нужди и наредъ съ това да издигне и престижа на Народното събрание.

К. Пастуховъ (с. д): Това второ четене ли е или е първо четене?

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Това е второ четене на предложението за измѣнение и допълнение нѣкои членове отъ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание, защото на първо четене то е минало още миналата сесия. Сега ще говорите по заглавието.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Първо четене е.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: По заглавието ще се говори. Г. председателю! Моля Ви се!

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Проектътъ за измѣнение и допълнение на нѣкои членове отъ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание сега е на второ четене. По заглавието и по чл. 1 сега може да се говори общо, толкова повече, че въ комисията представителитъ на опозицията не сѣ имали възможностъ да взематъ участие.

Правилникътъ за вътрешния редъ на Народното събрание не е въпросъ нито на правителственото болшинство, нито на правителството, а е въпросъ на Парламента. Ние имаме отъ толкова години вече една практика, която е посочила на председателството, както и на комисията необходимостта отъ провеждането известни поправки въ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание. Така щото по това споръ не може да има.

Нека се обсъдятъ, обаче, нѣколкото нововъведения, които се правятъ. Цельта, която се преследва съ тѣхъ, не е да се узурпира правото на дума на народния представител. Ние — увѣренъ съмъ, че ще изразя мисълта на всѣкого отъ васъ тукъ, въ този Парламентъ — които виждаме слабитъ страни на Парламента, имаме дългъ сами да ги поправимъ, за да дадемъ доказателства, че искаме да организираме работата...

Отъ лѣвицата: Дайте работа на Парламента.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Направете ми другъ пътъ това възражение, недейте го прави притѣзи ми думи сега. — ... че искаме, казвамъ, да организираме работата по таквъ начинъ, щото — азъ бихъ приелъ това — да съкратимъ излишнитъ дебати, да работимъ три дни сериозно и да свършимъ работа, която бихме свършили въ 10 дена, та правителството да е свободно да работи, а не да седимъ тукъ да слушаме дебати, които не сѣ нуждни — практиката ни е убедила въ това. Днесъ повече отъ всѣкога е необходима една по-голяма спешностъ въ работата на Парламента и въшто известни въпроси да се влчатъ съ седмици тукъ, въ Народното събрание, да бждатъ разрешавани само въ три дни. (Възражения отъ лѣвицата) Оставете сега въпроса, че ние не ви даваме работа; атакувайте ни за това, че не сме ви доставяли работа. Но азъ искамъ да наредимъ единъ правилникъ таквъ, че когато се представи работа, тя да бѣде извършена отъ Парламента спешно и добре.

Трѣбва да наредимъ съ съдействието на опозицията единъ правилникъ за вътрешния редъ на Народното събрание, защото днесъ сме на властъ, но утре ще бждемъ въ опозиция. Азъ зная какво значи да се нареди единъ правилникъ противъ опозицията. Цельта не е да се преследва опозицията, да ѝ се отнеме възможността да се изказва.

Увеличихме броя на членоветъ въ комисията на 21 човѣка. Защо? За да се даде по-голямо участие на опозицията въ комисията, тъй като правилникътъ допуска пропорционалното представителство на всички парламентарни групи, тамъ да се разискватъ законопроектитъ по-добре и тогава да се внасятъ тукъ. Но виждайки отъ толковагодишната практика, че най-големата спѣнка за работата на комисията е, дето всѣки народенъ представител не членъ на комисията има право да взема думата, азъ казахъ: да увеличимъ броя на членоветъ на комисията, да дадемъ възможностъ повече да се представи тамъ опозицията, но да се даде възможностъ само на членоветъ на една комисия да дебатира и да решаватъ, защото законопроектитъ се дебатира и въ пленума на Народ-

ното събрание. Вие знаете, че въ комисията по всички единъ законопроект по-малко говорят членовете на комисията, отколкото народните представители, които не сж членове. Тамъ, където има по-големи комисии, както е въ Франция, отъ 44 души, тамъ комисията разисква, гласува и приема по болшинство на гласовете, но тамъ други народни представители не могат да вземат думата. Целесъобразно ли е това, по-полезно ли е за работитъ на комисията — това ще го каже Парламентътъ. Ако той каже, че не е тъй, нѣма да се приеме. Това е единъ въпросъ, който е освѣтленъ отъ практиката вече, остава да преценимъ и да кажемъ кое е по-добро — едното или другото. Затуй бихъ желалъ господата, които ще вземат думата, сериозно да се отнесатъ къмъ въпроситъ, които се предлагатъ. Ако смѣтате, че има нужда да стегнемъ работата на Парламента, което е обща задача на всички ни и желание на повечето отъ хората, съ които съмъ говорилъ досега, да ги приемемъ.

Това е целта на измѣненята на правилника.

Председателствуващъ Н. Шоловъ: Понеже предложението е на второ четене, следва г. докладчикътъ да прочете само заглавието.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): (Чете)

„ПРЕДЛОЖЕНИЕ

за измѣнение и допълнение нѣкои членове отъ правилника за вътрешния редъ на обикновеното Народно събрание“

Председателствуващъ Н. Шоловъ: Има думата народниятъ представителъ г. Кръстю Пастуховъ.

К. Пастуховъ (с. д): Г. г. народни представители! Азъ искахъ най-напредъ да повдигна въпроса, какъ ще станатъ разискванията? Дали ще се смѣтне, както каза г. председателътъ, че предложението е на второ четене...

Х. Манасовъ (д): На второ четене с.

К. Пастуховъ (с. д): ...и, следователно, разискванията трѣбва да ставатъ параграфъ по параграфъ, или ще разискваме по принципи? Отъ формална страна, може би е така — да разискваме параграфъ по параграфъ — но когато се говори тукъ по принципъ и се прие това предложение на първо четене, то бѣше отдавна. Даже азъ не знаа дали сжиятъ този текстъ бѣше докладванъ на първо четене или нѣкой другъ текстъ. Понеже г. докладчикътъ изложи цѣлата материя и даде обяснения и понеже отъ първото четене досега е минало доста време, азъ искахъ да знаа дали не смѣтате, че сега трѣбва да се говори общо, за да мога и азъ да направя своитъ бележки по всички параграфи на предложението, за да не вземамъ думата по всѣки параграфъ.

Министъръ-председателъ Н. Мумановъ: Говорете общо. Говорете, за да излѣзе нѣщо хубаво.

Председателствуващъ Н. Шоловъ: Както по заглавието, така и по отдѣлнитъ параграфи, имате достатъчно време за говорене — 20 минути.

А. Христовъ (д. сг. Ц): Министъръ-председателътъ е съгласенъ да говори г. Пастуховъ общо.

К. Пастуховъ (с. д): Г. г. народни представители! Азъ ще обърна внимание най-напредъ на това, дали заседанието на комисията правилно се е състояло; толкова повече, че чувамъ отъ нѣкои г. г. членове на комисията — азъ не съмъ членъ и не мога да кажа нищо по този въпросъ — че не сж знаели за нейното свикване. Това е едно опущение.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Съобщено е на всички срещу подписъ. Поканата е при мене. Можете да я видите.

К. Пастуховъ (с. д): Азъ това не мога да знаа, но щомъ го казвате вие, така е. Остава да се провѣри.

Действително, въ правилника има нужда отъ нѣкои измѣнения. Но да се мисли, че основниятъ недѣлъ на нашия Парламентъ — неговата мудностъ, неекспедитивностъ — се корени въ правилника, това значи ние самитъ да се заблуждаваме. Азъ мисля, че и при този остарѣлъ правилникъ, съ всичкитъ му недостатѣци, би могло много работа да се върши, стига такава да се дава отъ правителството. Както сж сложени у насъ работитъ, главниятъ двигателъ на парламентарната машина е правителството. То внася законопроектитъ, то ни сезира съ въпроситъ, а ако искате, и то нарежда дневния редъ — нѣщо, което не става въ другитъ парламенти, поне като обикновено явление.

Ние не можемъ да кажемъ, че нашето Народно събрание или президиумътъ иматъ инициатива по нареждане на дневния редъ. Тѣ се спитватъ съ правителството, защото и то трѣбва да има думата по въпроситъ, които Народното събрание трѣбва да разглежда. Както ни е известно, при толкова режими, които сж се промѣнили, фактически винаги правителствата опредѣлятъ дневния редъ, а председателътъ само гласува тоя дневенъ редъ, който се предлага.

Ето защо за себе си ще кажа, че мудността, неекспедитивността и провлачането на законопроектитъ въ Народното събрание се корени не толкова въ парламентарния механизъмъ, въ правилника на Народното събрание, колкото въ други причини, които ще продължаватъ да сѣществуватъ, каквито и измѣнения да приемемъ въ правилника. Тѣй че главниятъ въпросъ е да гледаме да отстранимъ тия причини, които сж действували досега и които ще продължаватъ да действуватъ занаяпредъ. Тѣ парализиратъ дейността на Камарата, тѣ прѣчатъ на експедитивното решаване на въпроситъ, съ които се занимаваме.

Г. г. народни представители! На първо мѣсто азъ ще искамъ да обърна вниманието ви на единъ въпросъ, който комисията не е засегнала, но който е доста важенъ. Ако Камарата трѣбва да бѣде самостоятелна и ако президиумътъ трѣбва да бѣде изразителъ на Народното събрание, азъ бихъ желалъ да се поправи това опущение отъ страна на комисията, бюрото на Камарата да бѣде чисто и просто единъ правителственъ инструментъ. Тази практика — тя е наша специфична, не бихъ я нарекалъ даже балканска, а българска — непременно, при всички обстоятелства цѣлѣниятъ президиумъ да бѣде отъ болшинството и да стои въ тѣсна зависимостъ отъ правителството, никѣде я нѣма. И ти е вредна. Ималъ съмъ случаи и другъ пѣтъ да защищавамъ тази моя теза. Ето защо азъ бихъ молилъ комисията да намѣри една такава редакция, съ която да се даде възможностъ на опозицията да участвува съ преставителъ въ президиума. Ако не можемъ да оспорваме, че председателътъ на Камарата трѣбва да бѣде непременно отъ болшинството — макаръ да се е случвало въ английския парламентъ да има председателъ опозиционеръ — нѣмаме ли право да пледираме поне за участие на опозицията въ президиума, щомъ като ви е известно, че винаги въ нашия Парламентъ опозицията е застъпена съ 80—100 души? Ако имаме пропорционално представителство въ комисията, колко повече трѣбва да искаме такава въ бюрото на Камарата?

Азъ нѣма да предложа единъ специаленъ текстъ, но обърщамъ вниманието на комисията, която се е ровила въ чуждитъ правилници и която иска да ни модернизира, да ни даде единъ президиумъ по-обективенъ, по-безпристрастенъ, по-вѣренъ изразителъ на самата Камара, на самия Парламентъ. И да ви кажа защо още, г. г. народни представители. Погледнете каква е била нашата практика досега. Колкото и хубави да сж нововъведенията, както въ правилникитъ, така и въ законитъ, онѣзи, които въ даденъ моментъ иматъ фактическия сила, гледатъ да ги окарикатурятъ, да използватъ тѣхнитъ отрицателни страни. И най-хубавото нововъведение, което другаде дава добъръ резултатъ, въ България ще даде пакъ лошъ резултатъ. И затова виждаме мъркането на опозицията тукъ, когато се четатъ тия измѣнения на правилника, които всички не сж лоши, между тѣхъ има и хубави, но у насъ все има единъ страхъ, че ако не днесъ, то утре тия параграфи отъ правилника ще бѣдатъ използвани извратено, окарикатурено и обърнати въ своята противоположност. Ето защо, който не е правилъ опозиция въ българския Парламентъ, той не знае истинската стойностъ на думитъ, които се внасятъ въ даденитъ измѣнения.

Г. г. народни представители! Сега азъ искамъ да обърна вниманието ви на нѣкои параграфи. Най-първо по времето за говорене. Нека ви кажа, че азъ съмъ склоненъ да възприема едночасовото говорене. Въ това отношение нека дадемъ удовлетворение и на общественото мнение, което може би затова, че не е достатъчно осведомено, смѣта, че разискванията се провлачатъ безконечно, понеже се говори два часа отъ всѣки единъ ораторъ по бюджетпроекта и тронното слово. Азъ знамъ, че могатъ да станатъ злоупотребления отъ трибуната, като безъ нужда ораторитъ говорятъ продължително, отекчаватъ депутатитъ и правятъ най-интересната материя безинтересна. Толкова повече ставатъ отегчителни и досадни разискванията поради това, че тукъ има 12 партии и когато отъ всички партии почнатъ да се изреждатъ оратори, обърщаме го на дванадесеттѣ евангелия преди Великденъ.

Ето защо по начало азъ съмъ съгласенъ да се възприеме това ограничение на времето за говорене, като по

изключение, при особени случаи, да може да се продължи времето за говорене поради важноста на въпроситъ, които се третирайтъ, но като принципъ нека остане едно-часовото говорене. Нѣкога е могло да се говори тукъ кой колкото иска. После се ограничи да се говори по два часа; следъ това се ограничи само по бюджета и по тронното слово да се говори по два часа и по другитъ въпроси по единъ часъ. Азъ мисля, че е дошло времето да приемемъ едночасовото говорене. Едно време се мислеше, че който може по-продължително да говори, той е голѣмъ ораторъ. Азъ мисля, че е дошло време да се докаже, че който по-късо и по-съдържательно говори, той по отговаря на модернитъ изисквания.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Прави сте.

К. Пастуховъ (с. д): Азъ не знамъ мнението на другитъ колеги какво е, но азъ си позволявамъ да кажа, че не правя, както би помислилъ г. министъръ-председателъ, отъ всѣка сламка стрела. Азъ искамъ да разгледаме обективно измѣненіята на правилника, защото това не е единъ законопроектъ на правителството. Ако днесъ г. Мушановъ е министъръ-председател, утре той може да дойде тукъ. (Сочи опозицията).

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Не го оспервамъ, защото повечето време съмъ седѣлъ тамъ (Сочи банкитъ на опозицията)

И. Василевъ (д): (Къмъ К. Пастуховъ) И обратното: вие може да дойдете при насъ. Какво ви прѣчи да дойдете при насъ? Нищо не ви прѣчи като се изберете като опозиционеръ да дойдете при насъ.

К. Пастуховъ (с. д): Ето защо, г. г. народни представители, безъ да се простирамъ повече, казвамъ, че възприемаме това измѣнение — да се съкрати времето за говорене.

Обаче нововъведението, да се пращатъ законопроектитъ направо въ комисията, макаръ да го има въ други парламенти, мене ми се вижда неподходящо за нашия Парламентъ. Думата ми е за измѣненіето, чрезъ което се иска, за да се облекчи работата въ Парламента да има по-голѣма спешностъ въ разискванията, законопроектитъ, които не сѣмъ отъ особена важностъ, да отиватъ направо въ комисията, тамъ да се разискватъ, тамъ да се правятъ добавкитъ и поправкитъ, и следъ това, като се върнатъ въ Народното събрание, тогава да се говори единъ видъ по принципъ, но съ ограничение, само 20 минути да се говори. Нали така, г. докладчикъ?

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Да.

К. Пастуховъ (с. д): Г. г. народни представители! Вѣрно е, че ставатъ по нѣкога злоупотрѣбления съ правото на говорене, като по нищо и никакви законопроекти ораторитъ, за да си правятъ платформа, излизатъ на трибуната и отнематъ времето на Събранието. Азъ не отричамъ, че такива злоупотрѣбления могатъ да ставатъ. Но азъ ви обръщамъ внимание на следната мисълъ. Законопроектитъ се дебатиратъ въ Народното събрание по принципъ, не само съ огледъ на тѣхната конкретна редакция, не само за да се засегнатъ въпроси, които иматъ прѣка връзка съ редакцията на законопроекта — това е работа на второто четене на законопроекта, споредъ мене — но за да поддържа всѣка парламентарна група контактъ съ общественото мнение. Въ Камарата се изказватъ мисли, било за да се убеди чрезъ тѣхъ народното представителство, което следи разискванията законопроекта, било пъкъ да се въздействува на общественото мнение, което сѣмъ тѣ е факторъ въ една държава, управлявана конституционно и парламентарно. Азъ зная, г. г. народни представители — да не цитирамъ други страни — че въ Франция комисиятъ, особено голѣмитъ комисии, играятъ голѣма роль; тѣ разглеждатъ и измѣняватъ всички законопроекти по такъвъ начинъ, че ставатъ неузнаваеми за самитъ министри, и докладчикътъ на комисията въ сжщностъ внася единъ законопроектъ, който не е правителственъ. Случва се нѣкога, че надлежниятъ министъръ става въ французкия парламентъ да апелира за приемане на законопроекта, който той първоначално е внесълъ. Голѣмитъ комисии въ Франция играятъ такава важна роль, щото нѣкои политизи, като Поанкаре и Тардѣо — да не цитирамъ други — които искатъ да използватъ това за себе си, казватъ: „Парламентътъ“ е станалъ безвластенъ. Голѣмитъ комисии или малки парламенти упражняватъ единъ тероръ върху Народното събрание. Въ спора, дали да се подсили изпълнителната властъ и да се реформира парламентътъ въ духа на новитъ течения, застъпвани по-

открито въ други страни отъ фашиститъ, Поанкаре каза: „Мене не ми трѣбватъ други реформи; доста е да се измѣни нѣкой и другъ параграфъ отъ правилника на Камарата, особено този параграфъ, който се отнася до голѣмитъ комисии: и ако се суспендиратъ тѣ, тогава изпълнителната властъ ще се засили и Парламентътъ ще встъпи въ функциитъ си“.

Ако, г. г. народни представители, тази французка практика тамъ може да има неудобства, азъ се боя, че туй нововъведение въ България може да даде каквито и да било добри резултати за насъ. И не се мамя по спешността и по експедитивността на въпроситъ. Защото азъ не мисля — повтарямъ го това — че бѣвността въ разискванията въ Народното събрание и неспособността на законитъ, които гласува Народното събрание, се дължатъ на механизма, остарѣлъ за времето си, да речемъ, за нашия Парламентъ, а това се дължи на други причини: на първо мѣсто, на самия правителственъ механизъмъ и, следователно, тамъ трѣбва да се търси причината на тѣзи отрицателни прояви на нашия парламентаренъ режимъ.

Азъ мисля, че ние не сме сигнали до тамъ, щото нашитъ комисии — така както сме ги създали — следъ първото четене и приемане на законопроекта по принципъ, да играятъ своята роль. Тѣ не могатъ да се събератъ на заседание.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Така е.

К. Пастуховъ (с. д): Грѣша ли, като казвамъ, че, когато се избиратъ членоветъ на комисиятъ, много хора, отъ много групи, се натискатъ — не зная защо: смѣтатъ го за особена честъ ли, да иматъ достѣпъ чрезъ комисията повече до министра ли, да могатъ да прокарватъ свои работи въ законопроекта и да го окарикатуряватъ, безъ да обърне внимание и надлежниятъ министъръ, да партизанствуватъ въ комисиятъ и т. н. — но най-малко нашитъ комисии — да не говоря ограничено, само за единъ режимъ — сѣ изпълнявали своитъ функции? Всѣки единъ многогодишенъ депутатъ може съ огорчение да ви каже, че въ туй отношение тѣхната стойностъ е почти равна на нула, съвършено незадоволителна.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Всѣки пътъ единъ или двама работитъ въ комисията.

К. Пастуховъ (с. д): Така е.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): А 21 души членове на комисията — то е само да се записваме.

К. Пастуховъ (с. д): И заседанията не се правятъ въ нужния съставъ, или кворумъ. Азъ зная случай, когато едно малцинство реши въпроситъ, защото по необходимостъ трѣбвало да се приеме законопроекта, и следъ това търсятъ другитъ членове да подписватъ, за да се състави протоколътъ или да се оформи тѣхното присѣствие; даже следъ като е приетъ законопроекта отъ комисията, носятъ имъ покана да разпишатъ, че били присѣствували, когато тѣ нѣматъ и известие, че се е състояло заседание на комисията.

Г. г. народни представители! Ако ние приемемъ това измѣнение на комисията, законопроектитъ да отиватъ направо въ комисиятъ и тамъ да се разглеждатъ, при тази липса на интересъ въ комисаритъ, представляватъ ли си вие какви недоносчета ще излизатъ отъ тази комисия; представляватъ ли си вие какъ ще бѣдатъ смѣнати съвършено функциитъ на Народното събрание? И по този начинъ то ще бѣде дискредитирано въ очитъ на нашата общественостъ, която, колкото и да е ограничена, всетаки иска да проконтролира дѣлата на народното представителство.

Г. г. народни представители! Азъ не се теша съ това, че при особени случаи, когато поискатъ 10 души народни представители и Събранието реши, може да се пристѣпи къмъ принципно разглеждане на законопроекта, което досега е било задължително, щомъ се внесе законопроектътъ въ Народното събрание. Кога у насъ 10 души народни представители сѣмъ могли да се наложатъ на едно болшинство? Кога у насъ мнозинството, върѣйки противното си мнение, е имало куража — тѣй да се изрази — да гласува противъ предложение, идещо отъ правителствената маса, или за опозицията? Никого. Азъ разбирамъ поне, ако комисията кажеше: не да се гласува отъ Народното събрание, но въ случай, че предложението бѣде подписано отъ 10, 20 или 30 души, тогава законопроекта задължително да мине на разискване по принципъ въ Народното събрание и по този начинъ да създадемъ единъ компромисъ между сега сжществуващата практика и новата, която ни се препорѣчва. Ето защо азъ моля коми-

сията — понеже, макар да говорим, че не е работа на правителството и на мнозинството, но у нас така е традицията, че всеки въпрос все се свежда най-накрая до болшинството, носено от едно мнозинство — да обърне внимание на тия наши възражения и да не се увлича по една практика, която е съвършено чужда на нашата; да се мъчим повече да развием нашата практика, да я съобразим с духа на новото време. И аз въвеждам, че принципният разисквания, така намалени, ще дадат достатъчно полза, а и комисията, ако сж по-добри и по-компетентни, биха казали — няма защо да се гледа партизански, нали говорим за компетенция, тя не се нуждае от един умствен ценз, но на всеки случай под компетентност разбирам един духовен интерес към въпроса, който е сложен на разглеждане — ще получим по-голяма полза, отколкото от тия измънения, които сега ни се предлагат.

Г. г. народни представители! Аз съм решително противник на измънения, да се ограничи правото за прекращаване на дебатите, след като сж се изказали 5 души, особено на несполучлива, според мен, редакция, едич вид втора алинея на съответния параграф, че въ началото на разискванията трябва групите да посочат своите представители, за да ги запише бюрото, от което би могло да се прави едно заключение — и аз бих желал да се уясни тук тази работа — дали, ако не сж се записали въ началото, им се отнема думата. И повдигам този въпрос, защото, както съществуваше редакцията, според която, като говорят 10 души, може да стане прекращаване на дебатите, имали сме случаи, че председателство е оспорвало правото на групите, които не сж се изказали и които представители сж се записали след прекращаване на дебатите, да се явят последните на трибуната.

Докладчик Г. П. Генов (р): Г. Пастухов! Групите винаги ще могат да се изкажат. Само след като се изкажат първите петима души, ще може да се прави предложение за прекращаване на дебатите. Мислята е, че ще се даде право на групите да се изкажат, защото е казано, че, след като се изкажат най-малко 5 души, могат да се прекратят дебатите.

К. Пастухов (с. д): Несполучлива ви е редакцията. Моята дума е да не се намъри председателство, което да се формализира при един несполучлив текст и да ви каже: понеже не сте се записали въ началото на откриване на дебатите, и тѣ сега сж прекратени, след като сж говорили 5 души, . . .

Министър-председател Н. Мушанов: Не е тъй.

К. Пастухов (с. д): . . . вие и вашата група нѣмате право да се изкажете по-нататък.

Министър-председател Н. Мушанов: Целта е, да се знае, най-напред, че групите имат свои оторизирани представители да говорят от трибуната. Свободата на групите да се изкажат е винаги запазена.

Докладчик Г. П. Генов (р): Да, г. Пастухов, винаги.

К. Пастухов (с. д): Ако е винаги, разбирам винаги, докогато не се е пристъпило вече към гласуване.

П. Денев (р): Мислята на г. Пастухов, г. министър-председателю, е друга: ако групите ще имат винаги право да се изкажат, защо е потребно още въ началото да се посочват представителите им? Това не е потребно.

К. Пастухов (с. д): Тѣзи думи, г. министър-председателю, внасят заблуждение. И понеже парен каша духа, аз съм длъжен да повдигна въпроса, тъй като утре един председател, формализирал се въ правилника, ще ви каже: „Вие въ началото не сте се записали, прекратени сж дебатите, вече 5 души сж говорили и нѣмате право да говорите“. И ще стават скандали.

Министър-председател Н. Мушанов: Позволете, г. Пастухов. По тоя въпрос поне имаме дългогодишна практика.

К. Пастухов (с. д): Така.

Министър-председател Н. Мушанов: Принципът е, че ще трябва да се даде възможност на всяка група да се изкаже. Следователно, прекратяване на дебатите, без да сж се изказали групите, няма. Но какво става сега?

Запишат се 10 души от групите подред и се изкажат по двама, по трима от една парламентарна група.

К. Пастухов (с. д): А за другите не остава ред.

Министър-председател Н. Мушанов: Не, след прекратяване на дебатите, групата пак има право да се изкаже.

К. Лулчев (с. д): Ако не се е изказала. Правилникът ѝ дава туй право.

Министър-председател Н. Мушанов: Ама трима души от групата сж се изказали въ десетте, и тя има пак право да се изкаже!

Д. Нейков (с. д): Не. Ако е така, не бива това да продължава.

Министър-председател Н. Мушанов: Разбрах. — Сега, според нашата практика, това не се допуска. Но какво става? Често пъти нѣкой от групата, защото производно, мимо волята ѝ, е взел думата, лишава групата да се изкаже чрез оторизирания си представител. Нали сега искаме да внесем дисциплина въ нашата работа? Тогава ще трябва да дириме начин, да може да се изкаже оторизираният представител на групата. Това се цели собствено. И, после, да не се каже — нека това не се смѣта за оскърбителна дума — че не се дава възможност на „соважите“, на така наричаните „диви“ — не въ оскърбителен смисъл — които не се подчиняват на групата си, да могат и тѣ да се изкажат. Остава се марж до 5 души, за да могат и тѣ да се изкажат тук. Иначе ще кажат, че сме ги съвършено обезличили. Това е идеята. Каква редакция ще се намъри, то е друг въпрос.

К. Пастухов (с. д): Г. министър-председателю! Не е въпрос да се отнема думата, но да не се злоупотребява, като се отнема възможността на една група да се изкаже, въз основа на една несполучлива редакция.

Докладчик Г. П. Генов (р): Въ никой случай. Целта е ясна. Запазва се правото на групите да се изкажат.

К. Пастухов (с. д): Има да засегне още един въпрос — другите въпроси ще ги оставя друг да ги засегне.

Министър-председател Н. Мушанов: Позволете. Искаме да се даде съобщение от групата до председателството, за да се знае кой е избран от групата да говори.

К. Пастухов (с. д): Няма защо.

Министър-председател Н. Мушанов: Какъ няма защо? Нали искаме да дисциплинираме нашата работа?

К. Пастухов (с. д): Групата сама ще се дисциплинира.

Н. Захариев (з): Ами „соважите“ ще се записват ли?

Министър-председател Н. Мушанов: Тѣ сж въ петте. Ние от болшинството нѣмаме такива. (Веселест)

Н. Захариев (з): Да не би тия „соважи“ да бждат само от болшинството?

П. Н. Даскалов (нац. л): „Дивите“ въ чуждите Парламенти не принадлежат към никоя партия. Затуй ги наричат „диви“. Тѣ сж вън от партията.

Н. Захариев (з): Бай Пеню! Ти бѣше цѣла година „див“.

Председателстващ Н. Шопов: (Звъни).

К. Пастухов (с. д): Искам да кажа две думи и за нощните заседания и да завърша. — Мисля, че несполучлива е тук редакцията, какво само по искане на председателството заседанията могат да продължат и след 8 ч., като се почват от 3 ч. Аз съм на мнение, че ако нашият Парламент почва заседанията си по-навреме — нека не въ 2 ч., нека почват въ 3 ч. — до 8 ч. много работа може да се свърши. А, като изключение, по решение на Събраниято, както е било досега, да става продължение на заседанията и до сръд нощ.

Тѣзи съображения, които сж били мѣрдажни за онѣзи народни представители навремето, когато се е измѣнявал

правилникът, да се отклонят от разпоредбите на стария правилник, че заседанията траят и цяла нощ, както е във Франция, тѣзи съображения съществуват и сега. Азъ си го казвамъ открито. Нашитѣ правителства сѣ наклонни да избиратъ най-лекия начинъ за прокарването на законопроектитѣ и особено за гласуването на бюджета и на най-мѣжнитѣ въпроси. А най-лесниятъ начинъ за прокарване на най-мѣжнитѣ въпроси е да се прокарватъ тѣ между 9 и 11 ч. следъ пладне, когато въ тъмнината присѣдствуватъ 40—50 народни представители, . . .

С. Момчиловъ (нац. л. о): И 20 души.

К. Пастуховъ (с. д): . . . а често пѣти и 20 души, загубили охота да говорятъ и да слушатъ, въ особено настроение — повече ги избива на скандали, отколкото да слушатъ и да вършатъ сериозна работа. Мисля, че за насъ туй нововъведение е пакостно. И какво собствено има да вършимъ толкова много работа?

Ц. Бръшляновъ (д. сг. Ц): Това е излишно, като се съкрати говоренето.

К. Пастуховъ (с. д): Това става излишно, като се съкрати, както казва г. Бръшляновъ, говоренето. Отъ 3 до 8 ч. — 4—5 часа — сериозна работа, стига толкова. Азъ не се боя отъ това, че народътъ ще каже: тѣзи мѣже не работятъ, тѣ клатятъ само крака. Не е важно количеството, не е важно една мелница съ кречетала само да вдига оглушителенъ шумъ цяла нощ и да не дава никакво брашно — само да не могатъ да заспятъ комшинитѣ наоколо. (Смѣхъ) Важното е какъвъ капацитетъ имате, какъвъ резултатъ давате. И азъ бихъ искалъ отъ правителството да ни насочва въ тая насока. Дайте ни законопроекти, дайте ни сериозна работа, да я обмислимъ, да дохождаме навреме и да се привикнемъ да присѣдствуваме. Азъ знамъ, че много Парламенти сѣ празни. Въ Европа не обръщатъ внимание толкова на публичнитѣ заседания, освенъ въ рѣдки случаи. Но нашата душа и душата на българина е такава, че иска, когато е избралъ нѣкого, да го вижда да присѣдствува въ Народното събрание. И тая традиция е хубава — да я пазимъ. Нѣма защо да се поевропейчаваме въ това отношение. Ние не сме толкова ангажирани въ посторонни работи и не трѣбва толкова да се ангажираме въ чужди работи. Ние трѣбва да се отдадемъ повече на тая работа, за която народътъ ни е изпратилъ тукъ. Вие знаете съ какъвъ зоръ става вече избирането на народенъ представителъ, съ какви кандармации, съ какви обещания. Всичко това не иде отъ небето. А когато ни избиратъ, не можемъ да се явимъ тукъ на заседания и сме уморени преди да сме почнали работа! Това най-много компрометира българския Парламентъ, че когато дойдатъ слушатели отъ провинцията, които сѣ любопитни — и хубаво правятъ — да видятъ своитѣ избраници тукъ, не могатъ да ги намѣрятъ по мѣстата имъ. И като отидатъ въ провинцията, разправятъ по кафенетата, че се събиратъ 30—40 души народни представители въ Парламента, които само си приказватъ и четатъ вестници, а никаква работа не вършатъ.

Азъ мисля, че ношнитѣ заседания въ миналото, които се ползватъ съ такава лоша репутация у насъ, не трѣбва да ги приема никой народенъ представителъ, освенъ като изключение, а да държимъ за денната работа: тя е най-хубавата работа; ношната работа повечето пѣти е чурукъ работа, несериозна работа.

Ето защо ще моля комисията да се откаже отъ тѣзи нововъведения, а да се поевропейчимъ, да се модернизираме въ нашето трудолюбие и въ нашата охота да присѣдствуваме на заседанията, а на правителството да пожелаемъ да ни сезира съ законопроекти зрѣли и обмислени, а не да ги измѣня още преди да сѣ гласувани и публикувани въ „Държавенъ вестникъ“. Тамъ е нашата беда, че този, който има инициативата, не я упражнява, той не ръководи, той не бди, той не дава работа на Камарата, той не присѣдствува въ Народното събрание и всичко си върви така — кой както завърне. Ето защо, вмѣсто да прибѣгваме къмъ измѣнения на правилника, които, какъвото и да разправяте, убеденъ съмъ, ще доведатъ до злоупотѣблениа, а не къмъ спешно разглеждане на въпроситѣ, да си остане досегашната практика.

Въ заключение повтарямъ да кажа, че бедата не е въ нашия правилникъ при всичкитѣ негови несвършенства. Ако искате важнитѣ въпроси да минаватъ по-скоро, защо не подражавате на ония парламенти — тѣ всички сѣ модерни парламенти — които иматъ тѣй нареченитѣ комисиини на старейшинитѣ, които бюрото на камарата свиква презъ седмицата за опредѣляне важенъ дневенъ редъ, държи ги въ течение на въпроситѣ, съ които народното

събрание има да се занимава или които му се сервира въ отъ страна на правителството? Ние не поддържаме тоя контактъ съ народното представителство чрезъ негови старейшини, и Камарата, въ нейната цялост, стои чужда, отдѣлена като съ стена отъ бюрото на Камарата и отъ правителството.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Модата върви вече на младейшини, а не на старейшини.

К. Пастуховъ (с. д): Ще туримъ млади и пакъ ще ги кръстимъ „старейшини“. Пъкъ като не ви харесва българското „старейшини“, да ги наречемъ conseil des seigneurs. Искамъ да кажа да търсимъ начини, чрезъ комисиини, чрезъ народни представители да приобщимъ Парламента къмъ съществената негова работа, а не да го отдѣляме съ китайска стена отъ въпроситѣ, съ които има да се занимава той или съ които ще го сезира бюрото или правителството. Отъ тази ориенталска практика трѣбва да се отучимъ. И азъ ви увѣрявамъ, че всички искаме — и азъ съмъ на това мнение — да бѣдемъ по-кратки, въпроситѣ да се решаватъ по-експедитивно, но по-обмислено, а не да създаваме случайно законодателство, съ поправки и прибавки кому както дойде.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Искамъ да кажа въ две думи и азъ моето мнение по този въпросъ, защото най-подиръ и азъ имамъ тази претенция, като г. Пастуховъ, да бѣда единъ отъ по-старитѣ хора, които, знаейки парламентарната практика, искаме да спомогнемъ за единъ по-добъръ редъ въ работата на Народното събрание. Единъ аргументъ, който се изтъква, е, че Парламентътъ нѣмалъ работа. Ако Парламентътъ нѣма работа, отговорността за това е на правителството. Нововъдението въ правилника е за случая, когато Парламентътъ ще има работа, да се знае докога да работи. Въпросътъ трѣбва да се разреши за този случай, когато има работа. Каква е практиката досега? Ако има работа, въ 8 ч. ще трѣбва да се гласува продължение на заседанието до 12 ч. Почти винаги досега заседанията въ такива случаи сѣ се продължавали — знаете това, г-да. И какво става? Въ 8 ч. депутатитѣ се събиратъ, гласува се продължение на заседанието и въ 8¼ ч. си отиватъ почти всички.

Д. Нейковъ (с. д): Който гласува, пръвъ си отива.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Моля. — И тогава на Парламента остава да тежи обвинението, че не работѣлъ. Оставете това на правителството. Защо Парламентътъ да е отговоренъ, ако такава е действителността?

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Тогава и въ 8 ч. депутатитѣ нѣма да дохождатъ. Досега сѣ идвали въ 8 ч. само за да гласуватъ продължение на заседанието.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Има една заблуда, г. г. народни представители: ние смѣтаме, че навредъ парламентитѣ въ своята цялостъ стоятъ да слушатъ оратора. Това не става никѣде. Остава се на народното представителство да слуша, когато иска, тогава или оногава или да не го слуша. Така е навредъ. А въ французкия парламентъ, кѣдето гласуватъ и съ пълномощия, 150 души могатъ да си стоятъ въ провинцията, а онѣзи, които иматъ пълномощия, ще гласуватъ. Сега имъ дотегнало туй и го измѣнятъ.

Сега въ какво се състои нововъдението? Въ това, че въ 8 ч. нѣма да има нужда отъ формаленъ вотъ на Събранието за продължение заседанието до 12 ч., ами заседанието ще си трае отъ 3 до 12 ч., а когато нѣма работа, всички се вдигатъ и правителството се вдига, и си отиватъ. Както каза г. докладчикътъ, никѣде нѣма парламентъ, който да ограничава работата си. Знаете, че въ миналото — г. Молловъ знае това най-добре — ставахъ злоупотѣблениа съ ношнитѣ заседания до сутринта. Поради това, опредѣли се навремето при измѣнението на правилника да нѣма продължителни ношни заседания, освенъ до 12 ч. най-много. Правилникътъ казва, че заседанията започватъ отъ 2 ч. и траятъ до 8 ч. Никога, обаче, г. г. народни представители, заседанието не е започвало въ 2 ч. Защо да приказваме обратното? И тогава започвахме заседанието въ 4 ч., както и сега; винаги така е било.

Г. Т. Данаиловъ (д. ст.): Тъй е.

С. Ризовъ (з. Ст. В): Въ земеделско време се почваше въ 2 ч.

Министър-председател Н. Мушановъ: Чакайте, бе, защо да се караме?! — отъ 2 до 8 ч. — 6 часа заседание се е предвидѣло.

Н. Пъдаревъ (д. ст. Ц): (Казва нѣщо).

Министър-председател Н. Мушановъ: Ами азъ съмъ теглилъ като опозиция, билъ съмъ разиграванъ, и затуй сега искамъ да се поставятъ граници, да не се разиграва опозицията. Моятъ целъ не е да бѣде разигравана опозицията, а да намѣримъ нѣщо разумно отъ практиката, за да отървемъ Парламента отъ постолнитѣ обвинения, че се явявали въ заседанията само по 15-20 души народни представители — нѣма ги, да — и да се увѣряватъ хората, че често пѣти Парламентътъ не е въ своята цѣлостъ, освенъ само за гласуване. Нѣма защо да ме карате да слушамъ нѣкого, като не искамъ да го слушамъ, или азъ да карамъ нѣкого да ме слуша, като не иска да ме слуша; негова воля е най-подиръ да слуша или не. Но каква вреда отъ това, ако се каже, че заседанията траятъ отъ 3 до 12 ч., безъ да има нужда въ 8 ч. отъ кворумъ за гласуване продължаване на заседанието до 12 ч. . . .

К. Пастуховъ (с. д): Ще става система.

Министър-председател Н. Мушановъ: Моля Ви се, почакайте да се изкажа. . . . понеже кворумътъ за гласуване трѣбва да го има, но въ практиката не винаги го е имало? Азъ, като опозиционеръ въ миналото, зная — нѣма го г. Буровъ сега да потвърди това — че 16 души гласувахме неговия бюджетпроектъ, бюджетпроекта на Министерството на външнитѣ работи.

В. Молловъ (д. ст): Нѣмаше никаква опозиция.

Министър-председател Н. Мушановъ: Т. е. нѣмаше болшинство.

В. Молловъ (д. ст): И сега става сѣщото. Всички бюджети сѣ гласувани и миналата година по този начинъ. Нѣма нужда да се говори за Буровия бюджетъ — и Вашиятъ бюджетъ е миналъ така.

Министър-председател Н. Мушановъ: Така че въ 8 ч. се е решавало да се продължи заседанието безъ кворумъ. Тамъ е идеята. Защо тогава да оставимъ една формалностъ, която е безъ никакво значение, а да не дадемъ видъ, че по правилника ние искаме да работимъ отъ 3 до 12 ч., за да може да се работи?!

В. Молловъ (д. ст): Това нѣма да създаде болшинство.

Министър-председател Н. Мушановъ: Болшинство е нужно за гласуване. И сега трѣбва да го имашъ, когато въ правилника е предвидено, че заседанията траятъ отъ 2 до 8 ч.

Тия сѣ съображенията — други никакви.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Петъръ Даскаловъ.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Г. г. народни представители! Онова, което г. докладчикътъ каза — че иска една стегната дейностъ отъ Парламента; онова, което г. министър-председателътъ каза — че иска единъ правилникъ, който да задоволява не партии или правителство, а цѣлото народно представителство — е вѣрно, и азъ съмъ съгласенъ съ тѣхъ. Моето мнение е, че никѣде на свѣта не е съществувалъ правилникъ на парламентъ или законъ, който да може отведнѣжъ на промѣни нравитѣ и въобще онуй, отъ което хората се оплакватъ. Единъ правилникъ е, споредъ мене, само една рамка на единъ портретъ. Ние искаме да тикнемъ въ единъ по-правиленъ пѣтъ нашата дейностъ.

Защото вѣрно е, че днесъ, ако отидете и въ последната колиба да питате хората за нашето Народно събрание, ще ви кажатъ, че то е негодно за нищо, а въ най-добри вестници ще четете статии отъ хора, които сѣ много загрижени за положението, въ които тѣ клеймятъ парламентаризма, нападатъ го и сочатъ на нашето Народно събрание като на единъ институтъ, който съ своята пасивностъ, съ своята леностъ, ако щете, на работа по-

казва, че парламентаризмътъ вече действително е изпѣлъ пѣсенъта си.

Колкото повече самъ Парламентътъ ще показва, че е негоденъ за работа, толкова по-силни ще бѣдатъ съображенията на тия, които се борятъ противъ него. Това измѣнение на правилника е прието на първо четене въ миналата сесия и сега ни се представя на второ четене, но ако попитамъ нѣкого отъ васъ въ кое заседание е прието и дали е разисквано по него, надали ще може да ми отговори, защото никой не е направилъ справка. Самиятъ този фактъ показва, че и ние, които искаме да издигнемъ този Парламентъ, вършимъ всичко, за да го компрометираме, за да докажемъ, че не е годенъ за никаква работа.

Й. Василевъ (д): Има по-важни въпроси.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Моля, моля, никакви важни въпроси!

Азъ съмъ на мнение, че това измѣнение на правилника, което ни се предлага на второ четене, трѣбваше да бѣде наново внесено въ Народното събрание. Азъ зная, че на туй ще ми възразятъ и г. министър-председателътъ, и комисията, но изказвамъ моето мнение, за да подчертая, че ние сами при много случаи, както и при тоя, даваме доказателства на българското обществено мнение, че като не сме въ състояние да вършимъ една работа последователно, бързо и стегнато, както казва г. докладчикътъ, идемъ тукъ, въ Народното събрание, да се занимаваме съ измѣнението на правилника, предложено нѣкога си, по което, когато е било разглеждано на първо четене, никой не е вземалъ думата.

Д-ръ Х. Мутафовъ (д): Взеха думата.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Кой е взелъ думата?

Н. Захариевъ (з): Нѣмаше разисквания.

Нѣкой отъ лѣвицата: Ради Василевъ говори.

К. Пастуховъ (с. д): Въпросътъ бѣше поставенъ на разглеждане по нѣмаше друга работа.

Министър-председател Н. Мушановъ: Нека загубимъ сега две заседания съ измѣненията на правилника, за да спечелимъ после 20.

А. Пиронковъ (д. ст): Не можете да се оплаете, че нѣкога Камарата е станала причина да не се гласува навреме нѣкой законъ. Кажете ми кой законъ ви забави Камарата, за да искате сега да печелите време?

Министър-председател Н. Мушановъ: Азъ бихъ желалъ три дни да работимъ, вмѣсто седемъ, но когато работимъ, стегнато да работимъ.

А. Пиронковъ (д. ст): Кажете кой законъ Парламентътъ ви забави?

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Министър-председател Н. Мушановъ: Азъ мога да ви покажа статистика, за да видите, че разисквания по тронното слово сѣ продължавали 38 дни.

А. Пиронковъ (д. ст): Кога?

Министър-председател Н. Мушановъ: Въ ваше време. Азъ я имамъ тази статистика и ще Ви я дамъ. Защо приказвате това, което не знаете?

В. Молловъ (д. ст): Прекъсвани сѣ били разискванията.

Министър-председател Н. Мушановъ: Разискванията по никое тронно слово не сѣ били прекъсвани.

В. Молловъ (д. ст): Тогава опозицията е дебатираа, а не болшинството.

А. Пиронковъ (д. ст): Дадена е възможностъ на всички да се изкажатъ. Защо се оплаквате отъ Народното събрание? Искате да хвърлите върху него вината на едно бездейно правителство.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Г. г. народни представители! Азъ мога да използвамъ самото това апострофиране, за да ви покажа, че наистина нашиятъ Парламентъ боленува.

А. Пиронковъ (д. сг): Болеува, защото нѣма празителство, което да си върже болшинството тукъ. Нѣмаме дневенъ редъ. Защо си криемъ главата като шрауса?

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Ако е въпросъ да говоримъ за тѣзи недѣзи, тѣхъ ще ги намѣримъ най-много въ вашето управление, . . .

А. Пиронковъ (д. сг): Вие не можете да критикувате нашето управление. Понятие нѣмате отъ тази работа!

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

П. Н. Даскаловъ (нац. л): . . . защото презъ време на вашето управление имаше народни представители и министри, които ми казваха: „Бактисахме вече да ходимъ въ едно Народно събрание, дето депутати не се виждатъ!“ Ако искате да знаете, въ ваше време азъ съмъ гледалъ отъ ложата на журналиститъ Народно събрание да заседава и да взема решения съ 8—10 души депутати.

В. Молловъ (д. сг): Както и сега става.

А. Пиронковъ (д. сг): (Къмъ П. Н. Даскаловъ) Сега е обикновено явление да се гласува безъ кворумъ. Срамъта е да го казвате!

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

П. Н. Даскаловъ (нац. л): (Къмъ А. Пиронковъ) Недейте ме пресича! Азъ не взехъ думата, за да критикувамъ нѣкого. Азъ взехъ думата да изкажа едно мое лично мнение, като народенъ представителъ, като български гражданинъ, като човѣкъ, който е наблюдавалъ нашия политически и парламентаренъ животъ отъ 40 години насамъ. Недейте ме пресича, защото нѣма полза отъ пресичания. Напротивъ, тѣкмо съ тия пресичания, не полезни, а вредни, ако щете, показвате, че ние тукъ като-че-ли сме онази воденица, онази мелница, за която г. Пастуховъ по-напредъ спомена: да тракаме, викаме и дигаме гюрулгия. Дайте ми възможностъ да се изкажа. Недейте ме пресича.

Нашиятъ Парламентъ действително боленува. Признайте го всички, и нека потърсимъ срѣдство да го изцѣримъ: съ правилника малко нѣщо, а повечко съ онуй политическо възпитание, което ще насадимъ въ Народното събрание, и съ онуй голѣмо съзнание за дълга на депутатитъ, които ще трѣбва да знаятъ защо сѫ изпратени отъ избирателитъ въ Народното събрание и какви интереси могатъ да записаватъ тукъ.

Г. г. народни представители! Отъ туй, което казахъ, може би става неприятно на правителството; може онова, което ще кажа по-нататкъ, да обижда нѣкои отъ опозицията, но азъ се питамъ, както се питахъ и въ речта си по отговора на тронното слово: какво е туй Народно събрание, което е въ третата си сесия и още не е разгледало всичкитъ избори на депутатитъ? Моето мнение е, че изборитъ трѣбваше да бѣдатъ разгледани още въ първата сесия, но това не стана. (Възражения отъ мнозинството)

Ако бедата не е голѣма за васъ, тя е голѣма за народното представителство въобще.

Н. Падаревъ (д. сг. Ц): Има министри, на които изборитъ не сѫ утвърдени.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Има неразгледани избори и на депутати-опозиционери.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): По тоя начинъ ние даваме възможностъ да заседаватъ въ Народното събрание депутати, които може би ще бѣдатъ отрѣзани и ще се даде възможностъ или други да дойдатъ тукъ или нови избори да станатъ. Ние даваме възможностъ на ония, които ще дойдатъ следъ насъ, да ни критикуватъ. Тая болестъ не е само наша, не е само на днешното правителство, на днешния Парламентъ, защото, когато Сговорътъ падна, той падна, следъ като четири години управлява, безъ Народното събрание да бѣше разгледало всичкитъ избори.

Нѣкой отъ земледѣлцитъ: Осемъ години управлява.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Два пѣти по четири. Тази болестъ е наследена отъ Сговора.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Тя е много опасна, ако е на-следствена.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Опозиционери сѫ тия, на които изборитъ не сѫ провѣрени.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): А тукъ (Сочи лѣвицата) казватъ, че имало и министри, на които изборитъ не сѫ утвърдени и формално не сѫ народни представители.

Д. Влаховъ (з): Орѣховскиятъ изборъ е най-последенъ

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Все пакъ Парламентътъ си издава едно лошо свидетелство съ отлагане утвърждаването на изборитъ. Еднакво ли е, ако разглеждаме изборитъ първата година следъ произвеждането имъ и ако ги разглеждаме сега? Мина се много време, отъ тогата станаха последнитъ законодателни избори. Имаше много причини, които можеха да накаратъ тогава депутатитъ да гласуватъ противъ нѣкои избори. Днесъ тия причини сѫ забравени. Значи, измѣнява се изъ основа мнението на депутатитъ по тия избори. Това е едно явление въ нашия парламентаренъ животъ, което, като се повтаря, страхувамъ се, че като паднемъ ние и дойдатъ други на власт, то ще продължава, и вие ще ги критикуваме, че не правятъ това, както сега ни критикува Сговорътъ, че не правимъ това, което той двойно не го е направилъ.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Не двойно, но може да се каже еднакво.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Азъ мисля, че всички тия нѣща трѣбва да ги имаме предъ видъ. Трѣбва да вземемъ мѣрки, които, колкото и да не сѫ ефикасни, все могатъ да допринесатъ нѣщо за правилното развитие на работитъ въ нашето Народно събрание.

Общо взето, повикътъ противъ Парламента се изразява въ конкретни обвинения, които се отнасятъ за действителността на тоя Парламентъ. Но когато се говори за нашата действителност, замисля ли се нѣкой колко отъ народнитъ представители сѫ тукъ на мѣстата си, когато се разглеждатъ много важни законопроекти и когато присѣствителството на повечето народни представители е необходимо? Азъ имамъ познати народни представители, които въ цѣлата недѣля едвали сѫ били на две заседания, а останалитъ четири дни сѫ въ своитъ родни мѣста. Азъ не знамъ по какъвъ начинъ се отбелязва въ дневниците, че тѣ присѣствуватъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Правилникътъ днесъ е такъвъ, че като вземешъ единъ день отпущкъ, четири дни можешъ да отсѣствувашъ. Сега това се по-прави.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Тѣкмо на тѣзи недостатѣци на правилника обръщамъ вниманието и тѣкмо-тѣ трѣбва да се поправятъ. Ако народното представителство не е съ пълното съзнание, че има дългъ да присѣствува на заседанията на Народното събрание и да върши своята работа, каквито и правилници да се направятъ, тѣ ще бѣдатъ безполезни.

Моето мнение е, че трѣбва да се измѣни разпредѣлението на работнитъ дни на Народното събрание. Трѣбва да се премахне онова, което създава възможностъ да се злоупотѣблява отъ страна на народнитъ представители — и като не присѣствуватъ, да имъ се заплаща. Правилникътъ трѣбва да се измѣни така, че да се застави просто народниятъ представителъ да бѣде винаги на мѣстото си. Колкото се отнася до комисии . . .

Н. Падаревъ (д. сг. Ц): Защо обобщавате отдѣлни случаи, за да излагате и безъ туй изложения престижъ на Народното събрание?

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Ако е изложенъ престижътъ на Парламента, той е изложенъ вече.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Ние се стареемъ да го поправимъ.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Азъ не съмъ като прауса да си завра главата въ пѣска и да мисля, че никои нѣма да ме улови. Ако мислите, че когато ще премълчимъ тѣзи недѣзи на Народното събрание, ще бѣдемъ неуязвими отвънъ, това е една много неправна мисль. Азъ вставямъ противъ голѣмата роля, която се дава на комисии. Все може да се намѣрятъ компромиси, може да се измислятъ нѣкакви компромисни формули, нѣкои практи-

чески сръдства, които да направят по-дееспособно Народното събрание, но даването такива голъми права на комисията, поставянето на комисията въ такова привилегировано положение, това нито съответствува на нашата парламентарна традиция, нито ще даде онази полза, която се цели. Азъ знамъ, че и тукъ комисията въброятно се е ръководила отъ съображението, че като пренесе говоренето по принципъ въ комисията, хемъ ще съкрати работата на Парламента, ще икономиса времето на народното представителство, хемъ, отъ друга страна, по-добре ще бждатъ разгледани и решени въпроситъ. Това е французската система, която, обаче, на наша почва нѣма да даде резултатъ, поради факта, че имаме особености въ нашия парламентаренъ животъ, за които трѣбва да държимъ смѣтка. Ако въ една комисия, напр., по финанситъ или по бюджета, въ Франция се избиратъ най-компетентни, най-способни хора, безъ да се гледа на тѣхната партийна принадлежностъ, безъ правителството да държи смѣтка за това, все още разбирамъ да се даде на комисията това значение, което имъ се дава въ Франция. Но у насъ, както се съставятъ комисията, когато правителството гледа непременно да има болшинство въ комисията, а сега, когато сме въ блокъ четири партии, всѣки министъръ гледа да има въ комисията по своето министерство болшинство отъ своята партия, мислите ли, че комисията ще принесатъ нѣкаква полза? Абсолютно никаква полза нѣма да принесатъ.

В. Молловъ (д. сг): Много право.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Г. Мутафовъ ще Ви каже, че проектътъ на г. министъръ Стефановъ миналата година, ние, оппозицията въ комисията, ги гласувахме, а представителитъ на болшинството ги нѣмаше.

Д-ръ Х. Мутафовъ (д): Това е аргументъ, който опровергава г. Даскаловъ. Вие изпускате изъ предъ видъ най-важното обстоятелство, че по искане на правителството или на Народното събрание при първото четене може да се дебатира и въ пленума по принципъ. Изпращането на законопроектитъ направо въ комисията е изключение.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Азъ съмъ противъ всѣкакво изключение, защото туй изключение съ време може да стане правило. Азъ съмъ противъ това по други съображения. Азъ знамъ какъ партиитъ у насъ избиратъ членове за комисията. Не държатъ нито за компетентността, нито за познанията, нито за нищо на тѣзи, които ще се пращатъ въ известни комисии, дали сж се отличили като общественици или политици. И ще видите въ най-важнитъ комисии пратени хора, нѣмашахаберъ нито отъ финансии, нито отъ бюджетъ, нито отъ просвѣщение и т. н. Всичко става по едни пазарлъци, които ме каратъ да гледамъ на комисията у насъ съ голѣмо недовѣрие. Комисията въ Франция, които иматъ такива права, че може дори и правителството да свалятъ, и тѣ дотегнаха. И правъ е г. Пастуховъ, като спомена, че хора като Тардьо и Псанкаре, които клонятъ къмъ дѣсницата — но не е въпросъ за дѣсница и лѣвица, а за начертаване на единъ по-правиленъ парламентаренъ пътъ, по който Парламентътъ може да върви — и тѣ се обявиха противъ комисията. Преди два-три месеци имаше една статия отъ Тардьо, въ която той проклинаше комисията, казвайки, че дотогава, докогато парламентарната властъ е оставена въ ръцетъ на комисията, политическиятъ животъ на страната нѣма да върви добре и правителствата ще се клатушкатъ, защото ще зависятъ отъ волята на хората, които сж пратени въ комисията.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Извинявайте, но не сте правъ. Тамъ борбата е на консерваторитъ срещу социалдемократитъ, а не срещу комисията.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): У насъ често пѣти лѣвицата и дѣсницата се кръстосватъ; у насъ често пѣти човѣкъ не може да разбере кое иска лѣвицата и кое иска дѣсницата. Често пѣти нашата дѣсница се явява съ най-лѣвицарски искания, а лѣвицата остава съ искания, които минаватъ за дѣсницарски.

Въ всѣки случай туй, което казахъ накѣсо за комисията, надѣвамъ се, ще убеди и васъ, следъ като по-добре обждите и видите какви сж нашитъ комисии, че е необходимо въпроситъ да се разискватъ въ пленума на първо четене.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Тогава да изхвърлимъ съвсемъ комисията.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Не, до това не може да се дойде.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): И днесъ комисията иматъ право да промѣнятъ предложенията и законопроектитъ.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Може да ги промѣнятъ.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): И сега често пѣти законопроектитъ излизатъ отъ комисията съвсемъ измѣнени. Вземете, напр., законопроекта за облекчаване на длъжничитъ по заемитъ за направа на икономически жилища.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Може така да е, но затова именно нѣма да дамъ въ ръцетъ на една комисия онази властъ, която трѣбва да има Народното събрание, пленумътъ.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): И сега е тѣй.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Когато дойде тукъ въ Народното събрание да се разисква единъ въпросъ, азъ бихъ желалъ да се даде възможностъ на всѣкого да се изкаже, за да се чуятъ повече мнения и да може да се прокара оная мисълъ, която е най-права. Колко пѣти издавате вие покани и членоветъ на комисията не се събиратъ? Колко пѣти дохождатъ само по 3—4 души?

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Ще се наложатъ санкции, както за пленума и както е навсѣкжде.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Ако за пленума се оплакваме отъ отсъствието на депутатитъ, колко повече ще бжде за комисията.

Преминавамъ къмъ въпроса за ношнитъ заседания. Не зная защо г. Пастуховъ е толкова непримиримъ врагъ на ношнитъ заседания. Това не е сегашна негова болестъ. Още преди 15—20—25 години, когато нашитъ народни събрания действаха бързо, когато времето на сесията бѣше само два месеца, споредъ стария текстъ на конституцията, и когато правителства бѣха принудени въ тия два месеца да свършатъ всичката си работа, ние имаме често ношни заседания. Азъ съмъ бивалъ народенъ представителъ въ такива Народни събрания, когато сме стояли до 4—5 ч. сутринята, при една обструкция на оппозицията срещу правителството, каквато отъ 10—15 години не съмъ виждалъ никоя оппозиционна партия да прави. Ще ви призная това, че въ последнитъ 15 години оппозицията не е била тѣй страшна, тѣй непримирима, тѣй грозна въ такитъ, въ борбитъ си срещу правителството, както бѣше преди 25—30 години. Ние сме имали заседания ношно време, както ви казахъ до 3—4 часа сутринята, безъ да каже нѣкой, че се е уморилъ, че му се е доспало.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Касасло се тогава за касиране на избори.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Не за касиране на избори. Касасе се за закони които имаха голѣмо значение за нашето политическо развитие. Тогава отъ единия до другия край въ залата на Народното събрание азъ виждахъ всички депутати отъ всички партии на мѣстата си да стоятъ до края на заседанията, или, като оппозиция, да погрѣчатъ на гласуването на законопроекта, който се прокараваше, или, като болшинство, да помогнатъ за неговото прокаране. Предлага се Народното събрание да започва заседанията си отъ 3 часа и да продължаватъ до 12 часа. Азъ въ туй отношение съмъ по-либераленъ. Азъ отивамъ до тамъ дори, че казвамъ не до 12 часа да може да се продължава заседанието, а дотолкова, доколкото е потребно за прокарането на единъ законопроектъ, ако е бързъ. Заседанията на Народното събрание могатъ да се продължатъ и повече отъ 12 часа. Отъ туй Народното събрание нѣма да изгуби. Народното събрание ще изгуби повече, когато остави едни законопроекти отъ миналата сесия да се гледатъ въ тая сесия. Напр., законътъ за окръжнитъ съвети, вмѣсто да го гласува въ първата сесия, то го гласува въ края на на втората сесия, когато всѣки вече е забравилъ какво е разисквано въ първата сесия по принципъ. Народното събрание повече ще изгуби, когато се клатятъ краката на депутатитъ въ тая мисълъ, че не мислятъ за своята длъжностъ като депутати, . . .

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): И че си отиватъ.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): ... отколкото когато по нужда правителството ще предложи, или нѣкой отъ народнитѣ представители ще предложи, да се продължи заседанието, за да се свърши една законодателна работа.

Вѣрно е, г. г. народни представители, че отговорността за дейността на единъ парламентъ лежи върху правителството. И ако може да се каже за едно народно събрание, че то е неплодотворно, че то минава дните си въ бездейност, повече укорътъ ще падне върху правителството, макаръ морално да пада ударътъ върху народното представителство. Въ туй отношение, както укори могатъ да се направятъ на предишнитѣ режими, така ще ги направимъ и на сегашния режимъ.

И азъ, като свършвамъ съ тѣзи малки бележки, изказвамъ само една вѣра, че туй, което днесъ е злоба на деня — сир. борбата противъ Парламента въ общественото мнение и въ печата — ще научи насъ, депутатитѣ и правителството, да вземемъ всичкитѣ мѣрки, които сѣ необходими, за да можемъ да премахнемъ това обезвѣряване на цѣлото общество и на партиитѣ въ парламентаризма, както и да премахнемъ огорчението въ тоя народъ, което е създавала кризата, която съществува и която е страшна. Ние първи трѣбва да бждемъ отзвукъ на туй огорчение и на туй обезвѣряване на народа. И както чрезъ проекта за измѣнение на правилника, така и чрезъ онази загриженостъ, която трѣбва да имаме, чрезъ онуй съзнание, което трѣбва да ни тежи като депутати — за което и Негово Величество въ своята речъ ни напомни — ние ще можемъ да оправдаемъ и съществуването на Парламента, като необходимъ за нашия животъ, и ще отблъснемъ всичкитѣ укори, които отъ заинтересовани страни, партийни и непартийни, идатъ, за да нанесатъ една смъртоносна рана на Парламента, който е необходимъ за България и безъ който България ще бжде просната на земята безъ животъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Пждаревъ.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Г. г. народни представители! Никой не се съмнява, че вносителитѣ на предложението за измѣнение на правилника за вътрешния редъ на Народното събрание сѣ имали доброто желание да направятъ възможното, щото работата на Народното събрание да бжде продуктивна и резултатна. Ако комисията, натоварена съ преглеждане на предложението бѣше процедираа по единъ малко по-другъ начинъ; ако бѣше се съобразила съ постановлението на сегашния правилникъ, споредъ което въ комиситѣ могатъ да взематъ участие не само членоветѣ на комиситѣ, но всѣки народенъ представителъ; ако тя бѣше дала гласностъ на своитѣ заседания, убеденъ съмъ, че много отъ постановленията въ този проектъ нѣмаше да бждатъ вписани и щѣше да се избѣгне тази лекота, съ която се посѣга на престижа и достойнството както на народния представителъ, така и на Парламента.

Г. г. народни представители! Не бива съ една лекота да се възпроизвежда тази мѣлва, която се шири вънъ отъ Парламента — че Парламентътъ е прѣчка за правилния политически, стопански, изобщо държавенъ животъ на нашата страна. Може да има недоволство отъ Парламента, но то не е отъ работата на Парламента, а отъ начина, по който се упражнява парламентарното управление у насъ. Трѣбваше да си зададемъ за задача онѣзи, които желаятъ да се прокаратъ тия измѣнения, преди всичко да засилятъ правото на Парламента — и поотдѣлно на всѣки народенъ представителъ — да бжде контролоръ на управлението, на правителството. Трѣбва да признаемъ, че това съществено право на Парламента днесъ фактически е погасено.

Г. г. народни представители! Въ какво се проявява контролата на народното представителство? Въ отправяне на питания, на които министърътъ, къмъ когото сѣ отправени, е длъженъ да отговори; въ отправяне на интерпелации, които правителството е длъжно да постави на разглеждане. Тѣзи два начина на упражнение на контролъ, трѣбва да признаемъ, не само днесъ, а отъ редица години сѣ пренебрегнати въ нашето Народно събрание. Е добре, който желае да издигне престижа на Парламента, ако наистина той е пониженъ, ще трѣбва преди всичко да се погрижи това право на Парламента да бжде гарантирано, осигурено. Азъ не виждамъ комисията да се е занимавала съ това.

Г. г. народни представители! Втората задача на Парламента е да прокарава закони добре обмислени, съобразени съ нуждитѣ на живота, да се получатъ отъ тѣхъ само добри, а не пакостни резултати. Е добре, за да може народното представителство да изпълни тази своя задача, ще трѣбва всѣки законъ да бжде добре проученъ отъ народ-

ния представителъ когато ще гласува за него общо и за постановленията му поотдѣлно. Който желае да запази престижа на Парламента, ще трѣбва да даде всичката възможностъ на народното представителство да бжде добре запознатъ съ законитѣ, които се прокаратъ. Ако досега законодателството е страдало въ нашата страна, то не е защото Парламентътъ е билъ много бавенъ или небреженъ къмъ своя длъгъ, но затова, защото много пъти отъ Парламента се е изисквало да минава бързишкомъ закони, за които правителството е употребявало месеци и години да ги приготви. И когато минатъ бързо презъ Народното събрание, вънъ, въ живота се виждатъ много тѣхни дефекти. Ако вие искате да накарате Парламента по-бързо да законодателствува, азъ не зная дали вие вършите дѣлото на парламентаризма или желаете да принизите задачата на Парламента.

Не бива, г. г. народни представители, да се съгласяваме ние тукъ поне, че съ говоренето въ Парламента се прѣчело на доброто управление на страната. Нека въ Парламента се изнасятъ — може би по неумелъ начинъ — всички идеи и всички разпривии, вмѣсто да се ширятъ вънъ отъ Парламента. Нека тукъ да се изнасятъ въпроситѣ, нека най-сетне Парламентътъ да понесе отговорностъ за всичко онова, което става въ управлението на държавата. Говоренето въ Парламента не прѣчи на държавното управление и за това не бива ние да се съобразяваме съ така създаденото мнение, че Парламентътъ съ многото говорене прѣчи да може държавата разумно и добре да се управлява. Г. г. народни представители! Недейте оставя да се шири мѣлвата, че народното представителство не работѣло, че тукъ въ заседанията не присѣствували народни представители и заговя Парламентътъ не изпълнявалъ своята задача.

Г. г. народни представители! Когато е имало да се върши полезна работа, Парламентътъ е билъ всѣкога на мѣстото си, стига да има правителство, което да иска отъ него работа и да му дава работа, която е длъженъ Парламентътъ да върши. Съ тѣзи измѣнения, които се предлагатъ на народното представителство, за вътрешния редъ на Парламента, допринася ли се нѣщо въ тази насока? Безспорно, че не. Но азъ смѣтамъ, че не биваше по таквъ начинъ да се внася това предложение, за да се съгласува нашето действие съ онази мѣлва, която вънъ се носи — че Парламентътъ е едно мѣсто, гдето работа не се върши, едно мѣсто, гдето само се бездействува, едно мѣсто, което прѣчи на правилния вървежъ на общитѣ държавни работи.

Г. г. народни представители! Азъ считамъ, че има срѣдства и начини, за да може работата на Парламента да бжде ползотворна и да не спѣва управлението. Азъ съмъ го казвалъ много отдавна, повтарямъ и сега: ние сме длъжни да направимъ крачка назадъ къмъ конституцията. Когато тя повелява Парламентътъ да заседава 4 месеца, това не е само за да опредѣли произволно единъ срокъ, но защото счита, че въ нашата страна, за да има едно силно управление, то трѣбва наистина да бжде контролирано, но не и спѣвано. Достатъчно е за българския народъ, чрезъ своя Парламентъ, въ 4 месеца да направи провѣрка на управлението и да гласува бюджета приготвенъ отъ правителството. Но затова се иска едно правителство, което само да дава възможностъ Парламентътъ да изпълни своитѣ задължения и своята работа. Само като голѣмо изключение конституцията предвижда повече отъ 4 месеца сесии.

Г. г. народни представители! Безъ да се измѣнява конституцията, вие виждате отъ редица години на какво се обръна Парламентътъ. И, безспорно, когато Парламентътъ забравя своя длъгъ и своята задача, когато народнитѣ представители се обръщатъ въ ходатаи, бждете увѣрени, че таквъ Парламентъ да заседава и цѣла година, ще бжде само спѣнка на управлението, спѣнка на правителството. Вие съизирате кѣде е причината и нѣма съ измѣнение на правилника да я отстраните. Азъ разбирамъ упрѣка, който направи г. Даскаловъ, че Парламентътъ заседава редица сесии и въ последната сесия дори не е окончателно провѣрилъ и утвърдилъ изборитѣ. Ние имаме министъръ, чийто изборъ като народенъ представителъ още не е утвърденъ. Може да се наведатъ още много примѣри отъ миналото, на приключване четвъртата сесия на Народното събрание, безъ да сѣ утвърдени изборитѣ. Съ правилника може да се направи нѣщо въ това отношение: може да се застави Парламентътъ въ първитѣ два месеца на първата сесия на Народното събрание изборитѣ да бждатъ провѣрени. Тогава парламентарната комисия по провѣрка на изборитѣ нѣма да може да замѣчва известни нередовности въ изборитѣ, да ги замѣглява и

поскрива, и съ това да се унижава достойнството на Парламента и да се подценява престижът на народните представители и престижът на управлението. Но въ тази посока азъ не виждамъ да ни се предлага нѣщо.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Предложете онова, което е въ французкия парламентъ: Камарата да не пристѣпва къмъ работа, преди да провѣри всички избори.

Н. Пѣдаревъ (д. сг. Ц): Може това, може и друго да се предложи, но азъ констатирамъ, че комисията, която е избрана, не се е занимавала съ този въпросъ.

Г. г. народни представители! Азъ не желая да се спорамъ върху отдѣлнитѣ параграфи на предложението. Когато ще минава предложението на второ четене, ще се спра и на тѣхъ. Но сега, когато се говори общо, по принципъ, не мога да не подчертая, че се е погледнало съ лекота на правото на народния представителъ да изказва своето мнение по законопроектитѣ, които ще се разглеждатъ — като-че-ли дебатирането не е нужно, като-че-ли Народното събрание гледа по нѣкакъвъ начинъ да се отърве отъ това дебатиране, когато задачата е повече да се дебатира, повече да се освѣтлява. По сега действащия правилникъ, когато стане ясно, че по известенъ законопроектъ много се е говорило, следъ като 10 души говорятъ, дебатитѣ могатъ да се прекратятъ. Но предварително да подготвишъ лишаване на народното представителство отъ правото да се изказва по законопроектитѣ, азъ смѣтамъ, че ще бѣде грѣшка и това нововъведение нѣма да издигне престижа на Парламента и да ускори неговата работа. Говоренето по законопроектитѣ е нужно, е необходимо, за да бѣде народното представителство освѣтлено, още повече, г. г. народни представители, днесъ при това сложно законодателство, което ние сме призвани да извършваме. Сега животътъ е много сложенъ, разнообразенъ, ние не сме въ състояние да нагазимъ въ всичкитѣ негови отрасли и да бѣдемъ добре освѣтлени, за да можемъ и при малко освѣтление да даваме гласа си.

Г. г. народни представители! Ами това ново постановление, което се предвижда — да не може единъ народенъ представителъ въ комисията да си изкаже мнението по единъ законопроектъ? Та отъ това ще спечели ли законодателството? Ще спечели ли парламентарното управление? Нали задачата е да повдигнемъ престижа на Парламента и на парламентарното управление? Въмѣсто ние да призовемъ народнитѣ представители въ комисиятъ, да дойдатъ да си кажатъ мнението — макаръ да не сѣ тѣхни членове — и да могатъ да бѣдатъ полезни съ своитѣ познания по известни законоположения, казва се: не, народниятъ представителъ може да дойде тамъ, но не може да говори. Че зритель ли е той? За какво ще дойде въ тая комисия? За да гледа членоветѣ на комисията, когато говорятъ, или когато мълчатъ! Ако дойде въ комисията, той ще иска да бѣде полезенъ съ познанията си. И азъ не мога да разбера кой е билъ мотивътъ да се посегне на това право на народния представителъ — да каже своето мнение въ комисията по единъ законопроектъ.

Г. г. народни представители! Азъ не допускахъ, че народни представители, които сѣ загрижени да накаратъ представителството да работи и да искатъ отъ него да даде повече за изпълнението на дълга си, ще се явятъ съ такова едно предложение! После, г. г. народни представители, ние сме тукъ въ тази Камара, знаемъ, виждаме всичко, което става. Може ли да се посегне на единъ народенъ представителъ — не на личността, не това, че ще го лишите да заседава въ Камарата — може ли да се посегне така леко на правото на ония, които сѣ го избирали, да участвуватъ чрезъ него при решаването на въпроситѣ въ Камарата, като дадете на председателя правото да може да отстранява единъ членъ на Парламента отъ неговитѣ заседания? Само Парламентътъ може да направи това, г. г. народни представители. Ние нѣма да понижимъ престижа на председателя, ако оставимъ положението тъй, както бѣше досега: когато единъ народенъ представителъ трѣбва да бѣде изваденъ отъ заседанията на Парламента за денъ, за два или за три дни, Парламентътъ самъ да постанови това. Ами вие разбирате ли въ какво положение можемъ да изпаднемъ? Хора сме. Азъ уважавамъ всички, уважавамъ всѣки, който е седналъ тамъ (Сочи председателското мѣсто) по довѣрието на народното представителство. Но нали сме хора. Не допускате ли, че въ моментъ на раздражение, на увѣчение, председателътъ може да лиши отъ думата единъ народенъ представителъ за едно, за две, за три заседания, като го лиши отъ участието му въ заседанията на Парламента само затова, защото се е раздражилъ, защото криво е схваналъ думитѣ и държането на народния представителъ? Тогава, когато народниятъ пред-

ставителъ се нервира и нарушава реда въ Народното събрание съ желание не да нарушава самия редъ, но да извърши едно дѣло въ изпълнение на своя дългъ, така както го разбира, не бива да бѣдемъ толкова строги. Трѣбва много внимателно да се пипа, защото въ случая се посѣга не на народния представителъ, а на тѣзи, които сѣ го изпратили тукъ.

А. Капитановъ (з): Когато е въ раздражено състояние, ще има смекчаващи вината обстоятелства!

Н. Пѣдаревъ (д. сг. Ц): Ето защо, г. г. народни представители, азъ смѣтамъ, че ако това предложение бѣше минало презъ комисията така, както повелява изобщо правилникътъ да се разглеждатъ законодателни предложения или законопроекти, азъ смѣтамъ, че то нѣмаше да се яви съ такава редакция и нѣмаше по този начинъ да се изложи и престижътъ на депутатъ и престижътъ на Парламента.

(Председателското мѣсто заема подпредседателътъ С. Даскаловъ)

Г. г. народни представители! Съ каква лекота, напр., се постановява: началникътъ на канцеларията ще определя кой секретаръ да дежури! Та нѣма ли Парламентътъ свое бюро, което да нарежда работата на народнитѣ представители въ Парламента, а ще остане началникътъ да върши това? Кой е този началникъ на канцеларията, по нашата конституция, по нашия правилникъ, за да го поставимъ като единъ распоредителъ на работата на народнитѣ представители тукъ? Не се ли помисли за правата на народнитѣ представители? Началникътъ на канцеларията може да бѣде най-издигнатиятъ човѣкъ, но той си е началникъ на канцеларията, не е началникъ на заседанията на Народното събрание и на работата на народнитѣ представители въ него.

Председателствуващъ С. Даскаловъ: Има думата народниятъ представителъ г. Рашко Маджаровъ.

Р. Маджаровъ (д. сг): Г. г. народни представители! Правилникътъ, който е въ сила, е гласуванъ преди 26 години, при министъръ-председателъ тогава г. Малиновъ и при членъ на кабинета му сегашниятъ министъръ-председателъ г. Мушановъ. Той е резултатъ на една парламентарна борба въ миналото, записана въ анализъ на много сесии на Народното събрание — борба между оппозиция и правителство — когато не се е давало възможностъ на народнитѣ представители отъ оппозицията достатъчно да се изкажатъ. Победата въ тая борба бѣ на страната на тия народни представители, които въ 1901 г. изработватъ правилникъ, отминаятъ по-късно, при кабинета на покойния Петковъ. Съ изработения въ 1901 г. правилникъ се отиде до една крайностъ: даваше се възможностъ на всѣки депутатъ — въ всѣка минута, по какъвто и да е поводъ и по какъвто и да е въпросъ — да взема думата и да прави по тоя начинъ една обструкция, която да спъва Народното събрание. Правилникътъ за вътрешния редъ на Народното събрание, изработенъ при кабинета на Петковъ, отиде пъкъ въ друга крайностъ: той постанови, че отъ цялото Народно събрание само нѣколко души — мисля, петима или седмина — могатъ да говорятъ по даденъ въпросъ, следъ което се прекращаваха дебатитѣ. По такъвъ единъ начинъ, съ нареждането — въ списъка на записалитѣ се — да говорятъ само нѣколко народни представители, даваше се възможностъ въ Народното събрание да се изкажатъ само онѣзи народни представители, които сѣ удобни на правителството.

Почерпвайки поука отъ миналото, ние, когато, като народни представители, следъ режима на Петковъ, бѣхме избрани въ комисия да изработимъ правилника, който и до днесъ е въ сила, се намѣрихме изправени предъ задачата да не отиваме до крайноститѣ на правилника отъ 1901 г., както и на тоя отъ 1905 г., а да създадемъ единъ правилникъ, който да гарантира на народния представителъ правото да се изказва, но същевременно и да не се достига до обструкция.

И първото основно положение, което легна въ правилника, който днесъ действува, е, че предложение за прекратяване на дебатитѣ не може да се гласува, докато не се изкажатъ 10 души; обаче следъ прекращение на дебатитѣ неизказалитѣ се парламентарни групи не се лишаватъ отъ правото да се изкажатъ. Това е, ако се не лъжа, постановлението на чл. 18.

Съ второто основно начало, което легна въ основата на сегашния правилникъ, се премахна злоупотѣблението, което ставаше много често въ по-раншия Народни събрания: почваше се разглеждането на единъ законопроектъ безъ кворумъ и се продължаваше дотогава, докогато

бжде свършенъ, съ тъй нареченитѣ ношни заседания. И затова въ сегашния правилникъ е поставено, че, както преди почването на заседанието на Народното събрание трѣбва да има кворумъ, тъй също и при гласуване продължаването му трѣбва да има кворумъ. Съображенията относно кворума на тѣзи, които работѣха тогава правилника, бѣха: решенията на Народното събрание да иматъ единъ видъ по-голяма сила, да бждатъ изражение на по-голямата частъ отъ народното представителство.

И третото основно начало, което легна въ изработения отъ насъ правилникъ, се отнася до тъй нареченитѣ ношни заседания. Опредѣли се, че заседанията траятъ до 8 ч. и че могатъ, по решение на Събранието, да се продължатъ максимумъ до 12 ч.

Г. г. народни представители! При тия основни положения, които съществуватъ въ сега действащия правилникъ, азъ, следъ 26-годишна работа съ него, си слагамъ въпроса, който се слага и въ Народното събрание: има ли нужда отъ измѣнение на нѣкои негови постановления или, по-право, прѣчилъ ли е правилникътъ на законодателната работа на Народното събрание? Поне тогава до днесъ съмъ въ Народното събрание и мога да кажа, че, въпрѣки широкото даване право на ораторитѣ да говорятъ, въ Народното събрание никога не се е направило, при 26-годишното прилагане на тоя правилникъ, обструкция, която да спре правителството при прокарването на каквото и да е мѣроприятие.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Ама заседанията на Камарата продължаватъ 8-10 месеци, вмѣсто 4 месеци.

Р. Маджаровъ (д. сг): Г. Геновъ! Азъ ще дойда и на този въпросъ. — Вѣрно е едно, че не поради погвѣтника, а по други причини Народнитѣ събрания се изродиха въ много отношения. И ние имаме често дълги говорения, голѣми бездействия, но слаби, а — мога да кажа — нѣкога и много малки, недостатъчни, за да оправдаятъ продължителността на сесията, резултати. Това е вѣрно и това ме навежда и мене на мисълта, че днесъ, следъ 26-годишното приложение на правилника, можемъ да си сложимъ въпроса за измѣнение на нѣкои негови постановления, съ което да се усили работата на Народното събрание.

Но и азъ се питамъ, г. г. народни представители: коя е причината, че ние заседаваме по 10 месеца? Вѣрно е — желанието на депутатитѣ да заседаватъ. Но вѣренъ е и още единъ фактъ, който не трѣбва да го умаловажаватъ онѣзи, които защитаватъ парламентарния режимъ въ България, който е подложенъ вече на една опасна дискусия. Този фактъ е, че правителствата сѣ позволявали дългитѣ говорения въ Парламента, за да покриватъ негодността си за прокарването на много мѣроприятия.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Ето, виждате сега едно правителство, което не жале да продължава тази практика.

Р. Маджаровъ (д. сг): Азъ ще дойда и тамъ, г. Геновъ, и ще кажа дали не жѣлае.

И ако вие си поставяте за целъ действително да разбирате ясно работитѣ, вие ще дойдете до друго едно заключение, което азъ правя. Кое е най-важното нѣщо, г-да, въ Народнитѣ събрания? Парламентитѣ въ цѣла Европа иматъ две функции: едната е да гласуватъ бюджетитѣ; втората — упражняватъ контролъ върху изпълнителната власт. Даже гласуването на положителнитѣ закони е третостепенна работа на Парламента, защото голѣма частъ отъ тѣхнитѣ постановления носятъ специаленъ, технически характеръ, които народнитѣ представители гласуватъ повече по довърне къмъ изпълнителната власт или правятъ критика, доколкото нѣма да спънатъ изпълнителната власт. Това е, което въ Народнитѣ събрания е като основа. Азъ зная изграждането на Парламента. Но, г. г. народни представители, ето кжде е причината. Ние, при 10 или 11-месечна работа презъ годината — да туримъ сѣдно 10-месечна — гласуваме бюджета само въ 15—20 дни, а останалото време отива повече въ логодария. И азъ се питамъ — не се касае само за днешното правителство — кжде е изпълнителната власт да дойде да ни каже, че ние, народнитѣ представители отъ опозицията, появимъ обструкция и че главната задача на Народното събрание е да гласува бюджета, кждето е ангажирана истинската отговорност на министри и народни представители? Изпълнителната власт не спазва нито конституционнитѣ форми, нито формитѣ на правилника при гласуването на бюджетитѣ. Презъ последнитѣ години, когато настѣпва кризата, и Народното събрание имаше да разрешава въпроси отъ бюджетенъ характеръ, които измѣ-

нятъ въ много направления социалния битъ на страната, въ 15 дни то гласуваше бюджетитѣ. Правѣхме ли ние обструкции? Не. Има парламенти, какъвто е, напр., английскитѣ, който заседава по законъ много малко. Въ него отговорътъ на тронното слово минава само за 15 минути.

В. Молловъ (д. сг): А, не, повече.

Р. Маджаровъ (д. сг): Двама оратори, избрани отъ младитѣ, говорятъ по десетъ минути; говори и министъръ-председателтъ.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Защото тамъ има две партии, а у насъ 15.

Р. Маджаровъ (д. сг): По питаннята се говори само нѣколко минути. Тукъ сѣ членовѣтъ на интерпарламентарната конференция и тѣ знаятъ, че докато заседавахме 4 часа въ тъй наречената „Златна зала“, г. Макдоналдъ бѣ извиканъ седемъ пѣти въ съседната зала, за да говори по въпроси, по които се правѣше въпросъ на довърне. По тия въпроси нѣма защо тукъ да се разтакаме съ много говорене. Но тъкмо въ туй отношение изби дейността на нашия Парламентъ и затуй казваме и ние, че трѣбва известна промѣна въ правилника. Да се говори за галерията е единъ дефектъ на българския парламентаризмъ, който трѣбва да премахнемъ. Поради липса на работа, губимъ си времето често пѣти съ въпроси, които биха могли да минатъ въ много малко време, за да остане време за по-важнитѣ закони и за бюджетитѣ, за да ги разискваме по-продължително.

Ето защо отъ опитъ и наблюдавайки живота на други парламенти азъ считамъ, че ни се налага да ревизираме дейността си като народни представители и да видимъ, доколко тя е съобразна съ нормитѣ на нашия правилникъ, който има по-голяма сила отъ законъ. Въ това отношение не сподѣлямъ гледището на г. Пеню Даскаловъ.

Щомъ тъй разбирамъ работата, азъ се питамъ: трѣбва ли въ едно заседание да прокарваме набързо тия измѣнения на правилника, следъ като се разкрива, че само въ две заседания комисията е работила? И азъ тичахъ да си дамъ мнението въ комисията, но ми се каза, че измѣненията били вече изработени и приети. А днесъ отъ трибуна на Народното събрание чувамъ, че сѣ били пратени нѣкакви листчета съ предложения за нови измѣнения отъ г. председателя. Та безъ да правя въпросъ на довърне и обструкция по този въпросъ, считамъ, че той трѣбва да бжде обсъденъ — а за това ще трѣбва малко повече време — за да му дадемъ правилно разрешение.

Г. г. народни представители! Сега не говоримъ по отдѣлнитѣ параграфи на проекта. По тѣхъ ще взема думата после, а още по-правилно би било да се говори по тѣхъ въ комисията и тамъ по-спокойно да бжде намѣрена по-добра редакция. Но едно нѣщо ме кара да се замисля: какъ работи прошетарната комисия? Когато дойде съответниятъ членъ, ще кажа докжде се е изродилъ българскиятъ парламентаризмъ. Вмѣсто да се защитаватъ обществени интереси при разглеждане на прошения, често виждаме, какъ се понижава авторитетътъ на Народното събрание. Мога да ви цитирамъ само нѣколко прошения по единъ списъкъ, за да видите какъ се процедира. Безъ да се спирамъ по сжщество на въпроса — ще се изкажа, когато му дойде редътъ — мисля, че съ тоя въпросъ трѣбва да се свърши. Затова молихъ г. Генова да бжде разрешенъ тоя въпросъ, защото разчитането на Народното събрание отъ прошенията е твърде важна работа.

Г. г. народни представители! Осмѣлявамъ се да кажа и друго. Народнитѣ представители нѣматъ само права и имунитетъ. Преди всичко, тѣ трѣбва да изпълняватъ своитѣ задължения, да работятъ, а не само да присѣствуватъ въ заседанията на Народното събрание. Това мога да го кажа азъ, който съмъ най-редовенъ въ всичкитѣ заседания презъ годината. По-важното е, че тѣ трѣбва да останатъ вѣрни на чувството си, че трѣбва да пазятъ общественъ интересъ и него да слагатъ на първо мѣсто, предъ груповитѣ и частнитѣ си интереси. Азъ, напр., ще се осмѣля — както това го има въ известни страни — да предложа: народенъ представителъ, който се занимава съ ходатайства за назначавания на служби срещу възнаграждение, губи депутатския си мандатъ. Така ще се обнови българскиятъ Парламентъ. Г. г. народни представители! Азъ съмъ отъ 26 години въ Парламента.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): (Казва нѣщо)

Р. Маджаровъ (д. сг): Г. Геновъ! Азъ съмъ готовъ да гласувамъ такава една санкция. Не жѣлая да споменавамъ

имена. Ето, така ще стане оздравяването на парламентаризма у нас.

Но това сж, г-да, въпроси по същество, които заслужават да бъдат обсъдени въ Народното събрание. Съ по-голямата част от предложените измѣнения азъ съмъ съгласенъ, но тѣ не разрешаватъ въпроса за работоспособността и експедитивността на Парламента. Отъ всички предложения, които се направиха отъ предговорившиятъ оратори, и отъ това, което ще изложи при гласуването членъ по членъ на този проектъ, за мене се слага единъ въпросъ — че ни трѣбва малко повече време, за да обсъдимъ тѣзи измѣнения. И азъ се питамъ: защо се бърза съ гласуването имъ въ днешното заседание? Азъ бихъ молилъ г. министъръ-председателя да не се бърза съ този въпросъ, за да се разсѣе онази мъгла, която се носи върху обществото, че се отлага най-важниятъ въпросъ, който трѣбва да се разреши днесъ — въпросътъ за задълженията. Той е, който трѣбва да доминира надъ всички други въпроси. Нека се разсѣе мъглата, че се измѣня правилникътъ, за да може да се прокара тоя въпросъ!

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. Маджаровъ! Какво прѣчатъ тия дебати по нашия правилникъ?

Р. Маджаровъ (д. сг): Г. министъръ-председателю! Като дойдемъ за говоримъ членъ по членъ, азъ ще Ви кажа какво прѣчатъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Кажете, азъ ще Ви отговоря.

Г. Т. Дананловъ (д. сг): Има съвпадения, които възбуждатъ подозрения.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Азъ искамъ да ви стърва отъ тѣзи подозрения.

Р. Маджаровъ (д. сг): Ето защо азъ и по тази причина бихъ молилъ въпросътъ за измѣнението на правилника да се отложи. Азъ не съмъ отъ тѣзи, които правятъ обструкция.

Моето заключение е следното. Г-да! Нѣма защо да минаваме така набързо единъ по единъ различните членове отъ правилника, които се измѣняватъ. Ние имаме парламентарна практика, че когато по важни, съществени законопроекти се породятъ разногласия тукъ — а законъ надъ законитъ е правилникътъ за вътрешния редъ на Народното събрание — ние пращаме законопроектитъ наново въ комисията, да бждатъ тѣ обсъдени още единъ пжтъ, да бждатъ тѣ окончателно редактирани и тогава да се докладватъ.

По всички тия съображения, г. г. народни представители, за да запазимъ авторитета на Народното събрание, за да можемъ да направимъ известни корекции въ нѣкои положения, ние трѣбва да върнемъ наново въ комисията тия измѣнения. Имамъ куража да призная, че азъ съмъ за по-голяма строгостъ, отколкото сега е предвидена въ правилника. Азъ считамъ, че единъ Парламентъ се прочува не по многото работа, а по дѣловата работа, която извършва. За да създадемъ по-полезни разпореджения въ правилника, да бждатъ тѣ по-добре редактирани, моля народното представителство да се съгласи, следъ като проектътъ mine на второ четене да отиде наново въ комисията, за да могатъ тамъ народните представители да си кажатъ думата; да се измѣнятъ и други нѣкои постановления на сегашния правилникъ, да се създаде единъ по-дѣлови правилникъ, който ще повдигне авторитета на Народното събрание, а същевременно и неговата работоспособностъ. Защото, когато Парламентътъ стане и помораленъ, и по-дѣлови, тогава настѣпва истинската отговорност на правителствата, понеже тѣ нѣма да се криятъ често задъ едни или други решения на Народното събрание.

Тѣзи сж думитъ, които имахъ да кажа, като си запазвамъ правото да кажа мнението си по разнитъ членове, когато се разглеждатъ поотдѣлно.

Председателствуващъ С. Даскаловъ: Има думата народниятъ представителъ г. Иванъ Ангеловъ.

И. Ангеловъ (нар. л): Г. г. народни представители! Днесъ ние разглеждаме правилника за вътрешния редъ, за процедурата на Народното събрание. Споредъ менъ, този въпросъ е много сериозенъ, особено за народните представители. И азъ съжалявамъ, че другитъ народни представители твърде малко се интересуватъ отъ този въпросъ, който непосредствено ги засѣга, и затова коми-

сията, която азъ осждамъ въ много отношения, е въ правото си да ни представи сега този правилникъ.

Азъ изслушахъ съ най-голямо внимание докладчика, уважаемиятъ г. проф. Геновъ. Той ни каза, че когато сѣ правила измѣнения въ нашия правилникъ, имали сж предъ видъ правилницитъ почти на всички други парламенти. Дълженъ съмъ веднага да констатирамъ, безъ, разбира се, да искамъ да оскърбявамъ комисията въ този съставъ, въ който тя е преглеждала и измѣнявала нашия правилникъ, че тя, като е имала подъ ръка правилницитъ почти на всички други парламенти, взела е отъ тѣхъ най-реакционното и го е вмъкнала въ нашия правилникъ. И когато, г. г. народни представители, ще разглеждате отдѣлнитъ параграфи на правилника вие ще се убедите, че действително комисията, като сѣ е ръководила отъ желанието на всѣка цена нашиятъ Парламентъ да бжде продуктивенъ и е вървѣла въ това направление, вземала е отъ чуждитъ правилници само онова, което може да спѣне, което може да попрѣчи и съ което бюрото на Камарата, ако желае да се формализира при прилагането на правилника, може да тероризира народното представителство.

Г. г. народни представители! Отъ войнитъ насамъ въ Парламента не е имало такива борби, каквито имаше порано. Преди войнитъ въ Парламента ставаха много пострашни борби отъ тия, които виждаме сега въ нѣкои случаи. Имало е случаи тогава по 2, 3, 4 и повече дни да се прави обструкция. Така ли е, г. Мушановъ?

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Откаго съществува този правилникъ, обструкция не е ставала, тя ставаше, когато нѣмаше този правилникъ. По този правилникъ не може да става обструкция, защото обструкция може да се прави и съ говорене, а по този правилникъ не можешъ да говоришъ произволно.

И. Ангеловъ (нар. л): Вие, стакто сте народенъ представителъ 25—30 години, повечето сте били въ опозиция, отколкото на властъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Много вѣрно.

И. Ангеловъ (нар. л): Заедно съ Васъ сме стояли на банкитъ на опозицията и знаемъ какъ се е действувало съ формулата на правилника, когато се е искало да се тероризиратъ народните представители.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Азъ съмъ виждалъ тероръ и съ правилника.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Че сега вашиятъ тероръ не е ли съ този правилникъ?

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Това тероръ ли е? Вие ли се оплаквате отъ тероръ? Нали е срамътъ да го казвате!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Оплаквамъ се, и лично отъ Васъ се оплаквамъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: И въпрѣки туй, правилникътъ Ви дава право да говорите.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Вие знаете, че ме лишихте отъ правото да присѣтствувамъ въ три заседания. Вие тероризирате Парламента.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Азъ съмъ Ви лишилъ?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Да, Вие, Васъ лично упрѣквамъ. Вие ме лишихте отъ правото да говоря въ три заседания, безъ да имате право.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Защо, кога?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Когато направихте предложение да ми се отнеме думата за три заседания. После, като Ви цитирахъ какво съмъ казалъ, Вие видѣхте, че не е вѣрно и се поправихте.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Оставете тази работа, защото Вие сте майсторъ да поправяте, каквото говорите.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Какъ така?

Министър-председател Н. Мушановъ: Азъ знаа какво се е приказвало въ Народното събрание — то е писано. Знаа и на другия денъ въ „Пладне“ какво писахте.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Каквото писахъ, има го въ дневниците.

Министър-председател Н. Мушановъ: Тероризиралъ съмъ!

И. Лъкарски (д. сг. Ц): Утре може да се намъри другъ да тероризира, ако Вие не тероризирате.

Министър-председател Н. Мушановъ: Ама моля Ви се! Вие мислите, че този правилникъ е за тероризирание на опозицията ли?

И. Лъкарски (д. сг. Ц): Да.

Министър-председател Н. Мушановъ: Ако намирате, че този правилникъ го правимъ съ огледъ да се тероризира опозицията, недейте го приема. Азъ не приемамъ такова обвинение. Слава Богу, нѣма да бѣда министъръ или народенъ представителъ още толкова, колкото съмъ билъ! Кажете въ какво се състои терорътъ, за да го премахнемъ. Срамота е да се говори така!

И. Ангеловъ (нар. л): Азъ искамъ да кажа, че когато председателстващиятъ иска да се формализира и да прилага правилника тъй, както той го разбира, бѣдете увѣрени — въ туй отношение Вие сте страдали, г. Мушановъ...

Министър-председател Н. Мушановъ: Кажете ми къде, въ кой членъ отъ проектоправилника има тероръ, за да го премахнемъ. Защо приказвате само приказки? Посочете конкретно: това и това е тероризиране, и ще го премахнемъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Не е ли тероръ туй, председателстващиятъ да лиши единъ народенъ представителъ отъ правото да присѣтства на заседание?

Министър-председател Н. Мушановъ: Какъ да не може да го лиши? Тогава Вие сте противъ всѣка дисциплина въ Парламента!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Парламентътъ ще го лиши, а не председателството.

М. Бойчиновъ (д. сг. Ц): Не е ли тероръ върху опозицията това, че не признавате за група по-малко отъ трима души?! (Веселостъ)

А. Николаевъ (з): Вѣрно е, това е тероръ!

И. Ангеловъ (нар. л): Преди всичко азъ смѣтамъ, че този начинъ на процедуриране отъ страна на комисията е погрѣшенъ, и ще моля тѣзи измѣнения да бѣдатъ наново разгледани отъ комисията.

Министър-председател Н. Мушановъ: (Къмъ д-ръ Г. М. Димитровъ) Въ това отношение председателътъ има винаги дискреционна власт, само че ограничена.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з. Ст. В): Именно, ограничена.

И. Ангеловъ (нар. л): Надѣвамъ се, че поне докладчикътъ г. проф. Геневъ нѣма да приеме да мине този правилникъ така, както той го докладва, и че ще се съгласи да се върне наново въ комисията, за да може и опозицията да вземе участие и да каже мнението си.

Министър-председател Н. Мушановъ: Година и половина чакахме.

И. Ангеловъ (нар. л): Трѣбва да се знае, че правилникътъ засѣга повече опозицията, отколкото болшинството. Опозицията ще трѣбва да гледа да се прилага правилникътъ и затова нейното мнение трѣбва да бѣде мѣродавно и изслушано. Не може една парламентарна комисия да заседава, безъ да взематъ участие въ нея представители на опозицията, особено комисия по измѣнение на нашия правилникъ.

Министър-председател Н. Мушановъ: Г. Ангеловъ! Наши сме отъ по-старитѣ?

И. Ангеловъ (нар. л): Да.

Министър-председател Н. Мушановъ: Петко Каравеловъ казваше: „Комисията е помощникъ на Парламента; щомъ като комисията не работи, комисия е народното представителство“.

И. Ангеловъ (нар. л): Така е.

Министър-председател Н. Мушановъ: ... „Щомъ като въ комисията не отиватъ да работятъ, законопроектътъ ще се внесе въ голѣмата комисия — въ Парламента.“

А. Пиронковъ (д. сг.): Туй, което може да се направи въ комисията, защо трѣбва да го правите въ Парламента?

Министър-председател Н. Мушановъ: Азъ казвамъ, това гледище, което разви г. Рашко Маджаровъ, е правилно. Като почнемъ да разглеждаме правилника членъ по членъ, ако намѣримъ, че по нѣкой членъ има мѣждоути, че не сме съгласни, ще постановимъ той да се върне въ комисията, да се изучи и да се поправи. Кой е противъ туй? Ние не сме рекли да налагаме нѣщо противъ волята на Парламента. Напр., ще дойдемъ до чл. 13, който е най-важниятъ, по който говори г. Геневъ, и ще видимъ дали можемъ да избѣгнемъ първото четене на законопроектитѣ. Ще го обмислимъ. Искаме да си създадемъ единъ редъ, да туримъ по-голѣма дисциплина въ разискванията, а не да се карае единъ срещу другъ.

И. Ангеловъ (нар. л): Г. г. народни представители! За да се види, че действително тия измѣнения въ правилника, които се предлагатъ сега, сж несъобразни съ нашитѣ обичаи въ Парламента, съ нашата традиция...

Министър-председател Н. Мушановъ: Тя е най-добрата.

И. Ангеловъ (нар. л): Азъ мисля, че нашиятъ Парламентъ въ миналото никога не е излагалъ самъ себе си. Той започна да се излага тогава, когато правителството взе да отбѣгва отъ отговорностъ и да иска всичко отъ Парламента, когато последниятъ почна да заседава цѣла година. Едно време — Вие си спомняте, г. Мушановъ — въ 4, въ 5 месеца ние разрешихме всичкитѣ въпроси. Правителството работѣше и вземаше отговорности, и когато Парламентътъ дойде, предлагаше тогава за одобрение тази своя дейностъ. А сега, отъ известно време насамъ, особено отъ войнитѣ насамъ, всичкитѣ правителства бѣгатъ отъ отговорностъ и всичко искатъ да мине презъ Парламента, за да нѣма министерска отговорностъ. И ако днесъ обществото държи смѣтка за народното представителство, то е само затова, защото ние заседаваме непрекъснато и се занимаваме съ най-дребнитѣ въпроси, когато тѣзи въпроси би трѣбвало правителството да ги разрешава и да иска въ послѣдствие тѣхното одобрение.

Министър-председател Н. Мушановъ: Това е едно мнение. Азъ слушамъ нѣколко господа да повтарятъ, че въ четири месеци трѣбва да завършимъ. Много добре!

И. Ангеловъ (нар. л): Ако въ четири месеци не може да се завърши, въ петъ месеци може да се завърши. Всичко това зависи отъ правителството, което дирижира.

Министър-председател Н. Мушановъ: Само че тогава ще се повдигне въпросътъ и за възнаграждението.

И. Ангеловъ (нар. л): Само не забравяйте, г. Мушановъ — както и г. проф. Геневъ не трѣбва да забравя — че въ Франция физиономията на парламента не изхожда отъ правителството, както у насъ. У насъ физиономията на Парламента изхожда отъ правителството. И затова тази практика, тази процедура, която има въ французския парламентъ, не може да има никакво приложение тукъ. У насъ работата на Парламента се е дирижирала и продължава още да се дирижира изключително отъ правителството. И когато едно правителство иска да прокара било нѣкой законопроектъ, било нѣкое предложение бързо, то има всичкитѣ срѣдства — стариятъ правилникъ съ нищо не му отнема това право. И азъ мисля, че нѣкои измѣнения, които сж направени въ правилника, нѣма да допринесатъ нѣщо повече, ако правителството не застане на желанието, щото действително известни законопроекти да минатъ бързо. Вие знаете много хубаво, че когато желаете да се прокара нѣщо, до 12 ч. презъ нощта заседаваме и по този начинъ свършваме съ онова, което се иска.

Министър-председател Н. Мушановъ: Не заседавате.

И. Ангеловъ (нар. л): Г. г. народни представители! Според § 2, секретаритъ трѣбва да ги нарежда г. началникътъ на канцеларията. Е, съгласете се, г. министъръ-председателю, че тая работа не може да мине, че тя не трѣбва да бѣде приета.

А. Аврамовъ (з): Да имъ опредѣля реда бюрото.

И. Ангеловъ (нар. л): Не може Парламентътъ и въобще народниятъ представителъ да бѣде подчиненъ на единъ чиновникъ на Народното събрание, на началника на канцеларията.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Тя е дребна работа. Ще се поправи.

И. Ангеловъ (нар. л): Трѣбва да се знае, че народниятъ представителъ носи обществена отговорностъ. За неговата дейностъ следятъ тия, които го избиратъ.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Ще бѣде „бюрото“, вмѣсто „началникътъ на канцеларията“.

И. Ангеловъ (нар. л): Азъ толкова години съмъ избранъ и избирателитъ въ нашата околия следятъ какво съмъ вършилъ. Сигуренъ съмъ, че и въ другитъ околии се следи. И този, който не изпълни длъжността си като народенъ представителъ, той единъ пътъ ще се яви тукъ, а на другата година ще си отиде. Онѣзи, които изпълняватъ своитъ задължения тѣй, както каза г. Рашко Маджаровъ, не само ходатайства да правятъ, а да бждатъ истински слуги на народа, само тѣ могатъ да бждатъ едни редовни народни представители. Този народъ може да цени онѣзи свои народни представители, които изпълняватъ задачата си тѣй, както трѣбва да се изпълнява отъ всѣки единъ общественикъ. И азъ мисля, че народниятъ представителъ въ никой случай не може да бѣде назначаванъ отъ началника. Защо да не бѣде назначенъ отъ бюрото?

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Това ще се поправи.

А. Пиронковъ (д. сг): То не биваше да се предлага.

И. Ангеловъ (нар. л): После, казва се: „Точно въ 3 ч.“...

А. Аврамовъ (з): (Къмъ министъръ-председателя) Цитирате английския и французкия парламенти, но въ английския и французкия парламенти, когато министърътъ е напоснатъ, веднага си дава оставката, а Вие не я давате.

А. Николовъ (з): Той (Сочи А. Аврамовъ) е специалистъ по практиката на французкия парламентъ!

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: (Къмъ А. Аврамовъ) Добре де, ще те изпратимъ въ английския парламентъ за чиститъ!

И. Ангеловъ (нар. л): Моля ви се, това е едно много важно постановление.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: (Къмъ А. Аврамовъ) Милѣ за тебе, защото ще отидешъ и ти съ мене наедно. (Смѣхъ)

А. Аврамовъ (з): Недей милѣ за мене. Вие сте голѣмъ парламентаристъ, а азъ съмъ дребенъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Ти остави Англия да си живѣе за себе си.

А. Аврамовъ (з): Вие сте душата на Парламента, а бездействувате.

И. Ангеловъ (нар. л): Г. г. народни представители! Въ § 3 е прокарано едно измѣнение, което въ никой случай не трѣбва да бѣде прието отъ народното представителство. И мене ми е чудно какъ г. проф. Геновъ, какъ г. Мутафовъ и другитъ могатъ да се съгласятъ съ това, че въ 3 ч., щомъ се открие заседанието, ...

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Въ 4 ч.

И. Ангеловъ (нар. л): Въ 4 ч. да бѣде ... — присъствената книга се дава на началника на канцеларията. Защо да не се даде на бюрото, на председателствуващия. ...

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Е добре, на бюрото ще се дава.

И. Ангеловъ (нар. л): ... и той да може да извини отсъствието на нѣкои? Да ме пращате при началника на канцеларията, туй не го разбирамъ. Азъ знамъ, че ще се измѣни, но преди всичко не трѣбваше да ни сезирате съ такива измѣнения.

М. Бойчиновъ (д. сг): Малко като въ гимназиитъ — като ученицитъ.

А. Аврамовъ (з): За подписване ще дадемъ пълномощно на нѣкого! Нали има прецеденти?

И. Ангеловъ (нар. л): Г. г. народни представители! Съ § 6 се прави едно съществено измѣнение, а именно, че прекратяването на дебатитъ може да стане по предложение, следъ като сѣ говорили петъ души. Така поне се разбира. Г. министъръ-председателъ знае много хубаво отъ миналото, че когато правителството не иска много да се говори по известенъ законопроектъ, още невнесенъ законопроектъ, въ бюрото правителственикъ си началкатъ имената и оставатъ на единъ-двама отъ опозицията, които да се мерджелѣятъ между тѣхъ, да се запишатъ. Това се прави, за да не се говори, за да не се направи една достойна и полезна критика. По този начинъ поставя правителството, когато иска да мине единъ законопроектъ така, както се казва, урбулешки. Азъ не искамъ да упрѣквамъ васъ, защото въ тоза отношение не сте дали доказателства. Но утре, когато дойде друго правителство, когато дойде друго бюро, ...

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Не се отнема туй право.

И. Ангеловъ (нар. л): ... щомъ се внесе единъ законопроектъ и се запишатъ отеднѣжъ петъ души отъ болшинството, иди се разправяй по-нататкъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Не е тѣй.

И. Ангеловъ (нар. л): Какъ да не е тѣй?

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Не е. Никоя група не може да бѣде лишена отъ правото да се изкаже.

И. Ангеловъ (нар. л): Азъ говоря за нѣща, които сѣ ставали.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Тъкмо тия петъ души сѣ оставени за желаещи да говорятъ извънъ групитъ. Групитъ иматъ право да се изкажатъ. Даже да се прекратятъ дебатитъ, всѣка група има право да се изкаже.

И. Ангеловъ (нар. л): Въ всѣки случай смѣтамъ, че това число е малко.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: То е другъ въпросъ.

И. Ангеловъ (нар. л): Азъ смѣтамъ, че не може да останатъ петъ души. Най-малко трѣбва да бждатъ седемъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Едно е само възможно: ако се запишатъ първоначално по единъ представителъ на всѣка група и тѣ запълнятъ тоза число петъ души, тогава нѣма да иматъ право отдѣлни депутати да се записватъ. Но пакъ никоя група не е лишена отъ правото да се изкаже.

И. Ангеловъ (нар. л): По § 6 ще ми позволите да говоря малко по домоу си. Въ този параграфъ е казано, че най-малко трима души образуватъ група. Кои сѣ съображенията, както ги изложи г. проф. Геновъ? Съображенията били, че въ правилницитъ на другитъ парламенти се говорило, че всѣка група трѣбва да има бюро. И понеже се говорило за бюро, всѣка група трѣбвало да има най-малко трима души. Ако действително това е рѣководило комисията, когато е обсъждала този въпросъ — не знамъ — но, споредъ менъ, трѣбва да бждатъ най-малко петъ души, ако действително искате бюро. Но ако искате да оставите трима души, коя е, тѣй да се каже, рамката, за да не оставите двама души? Или ще ги оставите двама, или ще ги оставите най-малко петъ души. Г. проф. Геновъ! Вие трѣбва да знаете, че въ туй отношение много малко сте дали, въ смисълъ да не се цепятъ парламентарнитъ групи. Вие трѣбваше да дадете едно разрешение на тоя въпросъ. Добре, но Вие въ това отношение нищо не правите, освенъ да увеличите състава на групата най-малко отъ двама на трима души. После това избиране на депута-

титъ съ една листа, после това дѣление и пр. — и този въпросъ не уреждате. А както виждате, г. г. народни представители, това е единъ боленъ въпросъ, но той не е разрешенъ. Мисля, че и този въпросъ би трѣбвало да се разреши сега съ измѣненіето на правилника.

Г. г. народни представители! Както виждате отъ измѣненіята, голѣма частъ отъ законопроектитѣ може да не минаватъ на първо четене, по принципъ, въ Народното събрание — значи, премахва се, тъй да се каже, една традиция.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Не за всичкитѣ законопроекти.

И. Ангеловъ (нар. д.): За всичкитѣ може да бѣде, г. Геновъ. Ако и утре ще разсѣждаватъ така, както Вие разсѣждате днесъ, тогава — съгласенъ съмъ. Но ако утре, когато ще дойде едно ново правителство, то рече да се формализира и каже: азъ имамъ правилникъ, ще го спазвамъ, тогава, питамъ ви, какво ще правите? Нито единъ отъ васъ, които сте измѣнили правилника, не е билъ опозиция. Всички, за голѣмо съжаление, сте дошли скоро и не знаете машинацитѣ.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Г. Мутафовъ е билъ опозиция.

И. Ангеловъ (нар. д.): Билъ е опозиция, но е забравилъ. — И затова азъ съмѣтамъ, че туй измѣнение, да нѣматъ право народнитѣ представители да се изказватъ въ комисіитѣ, щомъ не сѣ тѣхни членове, е погрѣшно. Комисіитѣ сѣ, г. г. народни представители, които вършатъ най-сериозната работа въ нашия Парламентъ. Затова вие трѣбва да дадете възможностъ на народнитѣ представители да се изказватъ въ комисіитѣ, макаръ и да не сѣ тѣхни членове. Може въ дадена комисія по една или друга причина да не попаднатъ депутати, които разбиратъ известни работи, и затова вие ще трѣбва да дадете възможностъ на тѣзи народни представители, които иматъ компетенция по даденъ въпросъ, да се изкажатъ, както е било досега. Но какво правите вие? Отъ една страна, не давате известенъ законопроектъ да мине на първо четене въ Народното събрание, отъ друга страна, ограничавате и възможността на народнитѣ представители да се изкажатъ въ комисіитѣ. Е добре, това е терорътъ, който ще се упражнява — не давате възможностъ на народния представител да каже своето компетентно мнение. За този тероръ, г. министъръ-председателю, азъ направихъ оубѣжителни бележки въ началото на речта си преди да започна да говоря по отделнитѣ параграфи.

Г. г. народни представители! Въ комисіитѣ ще огледатъ тѣзи народни представители, които се интересуватъ, които познаватъ известенъ въпросъ. Често пѣти тукъ, отъ тази трибуна, се говори само така, само колкото да се каже, че известна група е вземала думата, че тя има мнение по даденъ въпросъ. Онзи народенъ представителъ, обаче, който ще вземе думата въ комисіята, той ще я вземе не защото има галерия, която да го слуша — тамъ галерия нѣма — а ще я вземе като компетентенъ по даденъ въпросъ и ще изкаже мнение полезно, мнение компетентно. Защо лишавате вие този депутатъ отъ такава възможностъ? Нима съ това се прѣчи на бързата работа и продуктивността на Парламента? Не, г. г. народни представители! И въ туй отношение азъ се надѣвамъ, че комисіята ще се съгласи да измѣни онова, което е приела, защото явно е, че ще отнеме възможността на компетентнитѣ хора, които по една или друга причина не влизатъ въ комисіитѣ — знаете какъ се назначаватъ комисіитѣ — да кажатъ своето компетентно мнение. Но ще кажете: „Ще иматъ възможностъ да го кажатъ тукъ отъ трибуната“. Г-да! Веднѣжъ приетъ законопроектътъ отъ правителството и следъ това комисіята го е приела, да извините, и да се съдережъ, не можешъ тукъ, въ пленума, да прокарашъ своето мнение. Всѣкога е било така. Тѣй че това компетентно мнение, което ще се каже тукъ, нѣма да даде онзи резултатъ, който би дало, ако е казано въ комисіята.

По този въпросъ азъ горещо ще се боря, щото народниятъ представителъ поне въ комисіята да има правото да се изказва по известни законопроекти.

Г. г. народни представители! Азъ апелирамъ къмъ васъ. Този въпросъ не е въпросъ на довѣрие на правителството; този въпросъ не е въпросъ на правителството. Следователно, тукъ вече вашата съвѣстъ трѣбва да бѣде очистена, тъй да се каже, отъ партийната дисциплина. И въ туй отношение вие сте освободени да можете да дадете възможностъ на народния представителъ да изпълнява дѣла си съ всичката свобода, безъ да има такива огра-

ничения, които се правятъ съ това предложение. Азъ се надѣвамъ, че и самъ докладчикътъ, уважаемиятъ г. професоръ Геновъ, нѣма да приеме да ни даде единъ такъвъ — драконовскъ да го кажа, ще бѣде преследено — реакционенъ правилникъ. Азъ апелирамъ и къмъ него. Той поне е чистъ въ това отношение. Неговата партийностъ не е толкова затѣпена. И затуй азъ съмѣтамъ, че той ще се поправи и ще съдействува въ комисіята да станатъ извесни измѣненія. Надѣвамъ се, че и народното представителство въ туй отношение, когато изработва собствения си правилникъ, собствената си конституция, ще обърне по-голѣмо внимание и ще даде възможностъ, щото съ измѣненіята, които ще станатъ и които трѣбва да станатъ, да бѣде преди всичко запазена свободата на народния представителъ, и следъ това да се даде възможностъ на една по-голѣма експедитивностъ — по-бърже да се работи.

Азъ съмъ съгласенъ, г. г. народни представители, да се говори по единъ часъ, даже и по голѣмитѣ, по важнитѣ законопроекти. Въ единъ часъ този, който е проучилъ въпроса, ще има възможностъ, съ всичката негова компетенция и съ всичкитѣ негови проучвания, да изкаже своето мнение. И азъ съмѣтамъ, че ще бѣде добре, ако дзата часа за говорене бѣдатъ намалени. Като се отнеме правото на народния представителъ да говори въ комисіитѣ, като му се отнеме правото да говори на първото четене тукъ, въ пленума, нашиятъ Парламентъ на какво ще се обърне? Азъ не допускамъ, че и г. министъръ-председателъ, който е толкова дългогодишенъ народенъ представителъ — той не е случаенъ, той е единъ отъ най-старитѣ парламентаристи — (Оживление въ лѣвината) ще се съгласи въ негово време да стане едно такова измѣнение и да се създаде единъ такъвъ реакционенъ правилникъ. Азъ не очаквамъ това отъ него и се надѣвамъ, че той нѣма да допусне това да стане, следъ като и той, заедно съ менъ, се е борилъ противъ туй.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Не е реакционенъ правилникътъ.

И. Ангеловъ (нар. д.): Азъ Ви казахъ защо е реакционенъ. Вие не давате право на народния представителъ по най-сѣщественитѣ въпроси да се изкаже. Има народни представители, г. Мушановъ, които не могатъ да говорятъ на трибуната, но които могатъ да говорятъ въ комисіята предъ другаритѣ си. И тия народни представители съ компетенция могатъ да изкажатъ своитѣ мнения въ комисіята, затова да не имъ се отнема туй право.

М. Бойчиновъ (д. сг. Ц): И тѣ никога не сѣ били прѣчка на работитѣ на комисіитѣ.

И. Ангеловъ (нар. д.): Да. — Азъ се надѣвамъ, че комисіята ще се съгласи наново да разгледа туй измѣнение и утре вечеръ пакъ да го докладва. Най-после ще загубимъ едно заседание. Не е голѣма работа, когато е въпросъ за уреждане вътрешния редъ на Народното събрание.

Следъ тѣзи нѣколко бележки азъ се надѣвамъ, че и г. министъръ-председателъ, и г. докладчикътъ ще съзнаятъ, че действително измѣненіята не сѣ до такава степенъ сполучливи и че трѣбва да бѣдатъ коригирани. (Нѣкои отъ лѣвината ржкоплѣскавъ)

Председателствуващъ С. Даскаловъ: Има думата народниятъ представителъ г. Владимиръ Молловъ.

В. Молловъ (д. сг): Г. г. народни представители! При първото четене предложението за измѣнение и допълнение правилника за вътрешния редъ на Народното събрание, азъ имахъ честта да се изкажа доста подробно. И тогава азъ мислѣхъ, че съмъ успѣлъ да докажа, какво вънесеното предложение не засѣга сѣщественитѣ недостатѣци на нашия парламентаренъ животъ, а, напротивъ, правятъ се измѣненія, които практически нѣма да допринесатъ много нито за по-голѣмата експедитивностъ на Народното събрание, нито за по-голѣмия редъ въ разискваніята.

Днесъ ще трѣбва да кажа пакъ онова, което казахъ по-рано, и, освенъ това, да добавя, че цѣлото наше разискване досега, отъ становище на действащия правилникъ, въ сѣщностъ е нередовно. То не е редовно заради туй, защото ние нѣмаме нѣкакво решение на Народното събрание, съгласно чл. 45 на правилника, щото това предложение, следъ като е било гласувано на първо четене, да е било изпратено въ комисія, за да може тая комисія да го докладва вече въ следващата сесія на второ четене. Такова решение на Народното събрание нѣма и

трябва тогава да се приложи първата алинея на чл. 45 — трябва предложението да бъде внесено наново, наново да се разисква на първо четене и наново да се избере комисия от днешния състав на Народното събрание, която да се занимае с всичките въпроси, които предложението повдига, и с някои други.

С. Савовъ (д): Има общо решение: всички неразгледани законопроекти от предишната сесия да се разгледат сега.

Министър-председател Н. Мушановъ: Има такова решение за всичките законопроекти.

В. Молловъ (д. сг): Азъ такова решение въ последното заседание на Камарата миналата сесия не знамъ да има. Ще проверите отъ протоколите.

Министър-председател Н. Мушановъ: Има.

В. Молловъ (д. сг): Но това е, да кажемъ, формална работа. Да отидемъ къмъ съществото на въпроса.

Недейте се съмнява нито единъ моментъ, че едно предложение за възможни подобрения на правилника би получило пълното наше одобрение, пълната наша подкрепа. Ние също така бихме желали, щото правилникътъ на Народното събрание, който е вътрешниятъ неговъ законъ, да бъде редактиранъ по начинъ такъв, щото работата на Парламента да се урежда правилно, щото заседанията да вървятъ редовно и щото цѣлниятъ парламентаренъ животъ да даде възможностъ за изпълнението на онѣзи високи функции, за които Народното събрание е призвано да прояви законодателна дейностъ и да упражнява контролъ върху изпълнителната властъ. Но като заявявамъ, че всички практични и целесъобразни измѣнения биха намѣрили нашата подкрепа, тъкмо отъ това становище азъ не намирамъ, че разглежданото предложение ще поправи въ каквото и да е положението, което ние знаемъ, което се критикува. Съществени постановления на правилника, които биха могли да бъдатъ подобрени, които въ течение на тѣзи 26 години, въ които той съществува, сѣ дали основание за известни забележки и критика, не се засѣгатъ. Засѣгатъ се други постановления, които въ действителностъ, поради нашите нрави, не сѣ могли да дадатъ каквито и да е практически резултати и нѣма да дадатъ и въ бъдеще, колкото щете да измѣняватъ тия постановления.

Азъ нѣма да разглеждамъ проекта параграфъ по параграфъ. Ще обърна внимание върху нѣкои по-крупни страни отъ нашия парламентаренъ животъ, за да се убедите, че измѣненията, които се предлагатъ, не би трябвало да бъдатъ приети.

Каква е първата целъ на този проектъ? Първата му целъ е засилване дисциплинарната властъ на председателството. Азъ считамъ, че председателството и безъ това има значителна дисциплинарна властъ върху народния представител; азъ считамъ, че тази дисциплинарна властъ не може да се упражнява въ тежките случаи, безъ прѣкото участие на Народното събрание. Народниятъ представител не може да бъде сложенъ тукъ на една ученическа скамейка, за да му се четатъ нотации и да се взематъ мѣрки, които да заприличатъ на онѣзи, които се взематъ спрямо учениците въ отдѣленията на първоначалното училище.

Д. Ачковъ (нез): Да каже тая работа г. професорътъ-радикалъ!

В. Молловъ (д. сг): Председателството у насъ не е еманация на цѣлия Парламентъ, то е еманация на болшинството. И по предложението за смѣняване на единия отъ председателите, г. Захариевъ, тукъ се изтъкна, че дори изборътъ на подпредседателя е единъ политически актъ, въпросъ на болшинство и меншинство.

Министър-председател Н. Мушановъ: На Парламента, не на болшинството.

В. Молловъ (д. сг): Извинете, но Вие така казахте.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): (Къмъ министър-председателя Н. Мушановъ) Вие казахте, че е политически актъ.

Министър-председател Н. Мушановъ: Азъ казахъ: ако вие, опозицията, дадете болшинство, болшинство ще има той. Но той не може да бъде отъ болшинството, като нѣма неговото доверие. Ça fait deux — това сѣ две различни работи.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Той не е министъръ.

Министър-председател Н. Мушановъ: По него въпросъ имаме доста широки дебати. Азъ казахъ: бихъ

приелъ г. Пастухова за подпредседател, като го избере болшинството отъ Парламента.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Та нима, като се избере Пастуховъ за подпредседател, Вие ще можете да стойте тамъ? (Сочи министерската маса)

Министър-председател Н. Мушановъ: Ще го приема.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): А-а-а!

Министър-председател Н. Мушановъ: То е въпросъ.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): По Вашата теория това не може да бъде.

Министър-председател Н. Мушановъ: То тогава значи, че ако болшинството не е на туй мнение, меншинството ще е станало болшинство, и тогава министърътъ ще види какво ще прави. Тѣзи работи сѣ така.

В. Молловъ (д. сг): Нѣма защо да влизаме въ пререкание по този въпросъ. То е едно пререкание, което, споредъ правилното разбиране функциите на председателството, не би могло да се изчерпи така. Традицията у насъ е, че болшинствата избиратъ председателството, а болшинствата поддържатъ и правителствата.

Министър-председател Н. Мушановъ: Тѣй е.

В. Молловъ (д. сг): Това е положението на нѣщата. И ако е тѣй, то тогава дисциплинарната властъ, която е била упражнявана въ всички парламенти и при всички правителства, е била упражнявана главно срещу опозицията. Азъ досега не знамъ нито единъ членъ на болшинството, който да е билъ дисциплинарно наказанъ съ изключване. Такъвъ случай нѣма. Все опозиционни народни представители сѣ били наказвани.

Х. Манафовъ (д): Защото сѣ немирни.

В. Молловъ (д. сг): Може ли тогава да се съсрѣдоточава въ рѣшетъ на председателстващия правото на изключване за 3 заседания?

Нѣкой отъ лѣвицата: Много сѣ.

В. Молловъ (д. сг): Не само сѣ много, но въобще по начало не трябва да се дава право на председателстващия да може да изключва народенъ представител.

Министър-председател Н. Мушановъ: Но тукъ (Сочи председателското мѣсто) имаше председателъ на Народното събрание, който отне думата на министъръ! Това бѣше покойниятъ д-ръ Ораховацъ, който отне думата на министъръ Такевъ.

А. Пиронковъ (д. сг): Но не може да го изключи.

Министър-председател Н. Мушановъ: Е, министрали ще изключва!

А. Николаевъ (з): То е лесно обяснимо — нѣма правителственъ депутатъ, който да прави обструкция на правителството. Обикновено опозиционните депутати правятъ обструкция.

В. Молловъ (д. сг): Да, но и правителствениятъ депутатъ може да прави скандали въ Народното събрание и да обижда. Следователно, не може тая работа така да се обсъжда.

Но азъ ще кажа и друго.

Х. Манафовъ (д): Г. Молловъ! Щомъ като отъ болшинството никой не се наказва, какво значение има тогава дали болшинството, респективно Народното събрание, ще наказва, или председателството?

В. Молловъ (д. сг): Отговорете си Вие самъ на този въпросъ.

Х. Манафовъ (д): Азъ Ви поставямъ този въпросъ, понеже Вие смѣтате, че при единия случай ще имате по-голяма гаранция, а въ другия случай — по-малка.

В. Молловъ (д. сг): Като дойде до спрѣчкване, Вие ще се обадите съ нѣкоя обидна дума и нѣма да Ви накаже никой, а отъ тукъ (Сочи опозицията) даже най-обикновеното изречение веднага предизвиква звънеца отъ горе и различни забележки.

Министър-председател Н. Мушановъ: Обикновено взаимните обиди се покриватъ.

Х. Манафовъ (д): Реторсия.

В. Молловъ (д. сг): Трябва да кажа, че председателството, въпрѣки това негово положение, не е успѣло да въведе въ практика на нашето Народно събрание едно целесъобразно ръководство на дебатите. При записването на ораторите често пѣти се проявяватъ известни съображения, които не сѣ съображения на самото Народно събрание. По определянето на днешния редъ вие отъ бол-

шинството сте се оплаквали, пове въ частни разговори, че нѣкои ваши инициативи не се слагатъ на разискване, махатъ се отъ дневнитѣ редове. Защо? Защото активната намѣса на правителството прѣчи, штоо известни въпроси да бждатъ сложени и разисквани, макаръ самото болшинство може би да желае тѣхното разискване и разрешение. Азъ зная само единъ случай, когато при опредѣлянето на дневния редъ стана конфликтъ между министъръ-председателя и председателя на Народното събрание, който искаше да въведе другъ редъ, друга традиция. Покойниятъ д-ръ Ораховачъ съ своя авторитетъ искаше да опредѣли единъ дневенъ редъ, който се желаше отъ Народното събрание, но който не се желаше отъ правителството.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Ами бламирансто на Цанковъ не стана ли така?

В. Молловъ (д. сг): То стана малко по-другояче. Тамъ можеше и председателътъ да бжде бламиранъ.

Ако ние бихме желали да се въведе нѣщо по-друго, нѣщо ново въ нашитѣ разисквания, това би зависило най-много отъ оная практика, която би била въведена отъ председателя на Народното събрание. И ви увѣрявамъ, че при авторитета, съ който се ползува днешниятъ председател на Народното събрание, ние бихме могли да въведемъ нѣщо, което би помогнало много и за обръзването на нашитѣ дебати. Но това не може да стане. Въ тая областъ никакви промѣни, нищо ново не се предлага съ този проектъ.

Предлага се, обаче, намаляване на времето за говорене. Трѣбва да кажа, че действително дебатитѣ въ нашето Народно събрание често пѣти продължаватъ повече, отколкото трѣбва. Известни въпроси се дебатираатъ извънредно подробно, а други минаватъ твърде бърже. Азъ не мога да кажа, че визата за това е въ самото Народно събрание. Колкото и да има желаещи да говорятъ по известни въпроси, правителствата, които желаятъ да иматъ стегнати разисквания и бързо решаване на известни въпроси, винаги сѣ въ състояние да постигнатъ това, стига да сѣ активни, стига да сѣ готови. Парламентътъ днесъ се критикува, но тая критика не е отправена къмъ Парламента; по-скоро тя е отправена къмъ тази маса, (Ссчи министерската маса) Вземете двата законопроекта, за които отдавна се говори и при приемането на които въ бждеще може би ще се иска, ако се приематъ сега тия измѣнения въ правилника, нѣкаква бърза процедура. Единиятъ законопроектъ е този за задълженията. Законопроектътъ за задълженията не можеше ли да бжде въ неговитѣ детайли, въ неговия текстъ известенъ на Парламента по-отрано? Ами че отъ миналата сесия, отъ юний месецъ той се намира, така да се каже, въ пернолдъ на подготвление и на узрѣване. Ние не знаемъ нищо. Чеземъ декларации, изявления, по нѣкой пѣтъ противоречиви, и Народното събрание утре ще бжде поставено предъ тоя най-важенъ законопроектъ, безъ да бжде то предварително подготвено, и когато ще започнемъ да разискваме, тогава ще кажатъ: защо всѣки ораторъ да говори по единъ часъ, ще се забави прокарването на законопроекта. Тоя законопроектъ ще мине въ Народното събрание може би за 10 дни, а правителството колко време го е подготвявало? Не можеше ли той да бжде досега готовъ? Другиятъ законопроектъ, за който отдавна се говори, това е законопроектътъ за народната просвѣта. Азъ знамъ, че висшиятъ учебенъ съветъ се е занимавалъ презъ лѣтото съ него и е изработилъ единъ проектъ. Азъ съмъ чель предварителния проектъ. Окончателниятъ проектъ е неизвестно кога ще бжде внесенъ въ Народното събрание. Той е единъ много обширенъ законопроектъ, който засѣга много важни и сѣществени въпроси. Можемъ ли и въ този случай да кажемъ, че Парламентътъ е отговоренъ за това забавяне? Дори ако той не е преминалъ окончателно презъ всичкитѣ административни инстанции, защо Народното събрание предварително да не бжде посветено въ неговитѣ сѣществени постановления? Азъ смѣтамъ, следователно, че критиката въ това отношение къмъ Парламента е неоснователна. Вѣрно е туй, което се забелиза преди малко, че у насъ Парламентътъ се намира въ голѣма зависимостъ отъ правителствата и, следователно, въ това отношение критикитѣ трѣбва да бждатъ насочени тамъ, а не къмъ разискванията, които ставатъ въ Народното събрание.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Отдѣлете тия въпроси. Правителството ще си носи отговорността. Да видимъ, следъ като то си изпълни дълга, въ парламентарнитѣ разисквания какви измѣнения трѣбва да станатъ.

В. Молловъ (д. сг): Предлагагъ се известни измѣнения. Въ какво се заключаватъ измѣненията? Времето за гово-

рене се намалява. Има народи, които говорятъ малко, които знаятъ да съсредоточатъ своитѣ мисли въ малко изречения. Такива сѣ, напр. англичанитѣ. Има други народи, които говорятъ по-дълго време, които може да говорятъ повече часове. За голѣмо съжаление, у насъ, не само въ Парламента, а въ всичкитѣ публични събрания се говори много повече, отколкото кждето и да било другаде на земното кълбо. Нашиятъ народъ е навикналъ отъ всѣки партиенъ деецъ, отъ всѣки политически ораторъ да очаква една по-обширна, една, както казватъ вестницитѣ, по-аргументирана речъ.

Х. Манафовъ (д): Най-малко двучасова.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): И тричасова.

В. Молловъ (д. сг): И тричасова, и четиричасова, ако щете, и вие нѣкой пѣтъ сте принудени да говорите, макаръ че сте уморенъ, макаръ че сте заставени да произнесете две или три такива речи. Азъ нѣмамъ нищо противъ да се ограничи времето за говорене, но при едно условие: това да важи и за господата отъ министерската маса. Ако отъ тамъ се говори по 4-5 часа, нека се даде право и на опозиционния народенъ представител да защити себе си, да защити политиката си, да защити позицитѣ си, които той, може би по-рано, пакъ отъ сѣщата маса, е защищавалъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Министърътъ отговаря на 10 души.

В. Молловъ (д. сг): Тогава какво ще излѣзе? Министъръ-председателътъ ще говори една речъ отъ 3 часа, министърътъ на финанситѣ — отъ 5 часа, а на нашитѣ скромности ще бжде дадено правото само въ единъ часъ да се изкажемъ пощо-защо.

А. Широковъ (д. сг): Сега ще бждатъ 20 минути.

В. Молловъ (д. сг): Даже сега ще бждатъ 20 минути. Какъ може тая работа?

Т. Тонковъ (з): По английски ще караемъ: съ малко думи много нѣщо да кажемъ.

В. Молловъ (д. сг): Вие ще дойдете тукъ (Сочи лѣвица) подиръ малко и тогава му мислете. И азъ мога да ви държа една речъ 4-5 часа, и да видимъ тогава въ какво положение ще се намѣрите вие.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Ти не можешъ отъ тукъ (Сочи министерската маса) единъ часъ да приказвашъ.

В. Молловъ (д. сг): Другаде министъръ-председателитѣ приказватъ по най-важнитѣ въпроси не повече отъ единъ часъ; много рѣдко е да приказватъ два часа. Да установимъ и ние тази практика. Вие не можете да правите разлика въ случая между народнитѣ представители и г. г. министритѣ и, следователно, трѣбва да уредите въпроса така, както е редно, както е справедливо.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: И въ действащия правилникъ не е ограниченъ говорътъ на министритѣ.

В. Молловъ (д. сг): Това не е вѣрно. Въ конституцията е казано, че министърътъ може винаги да говори, когато поиска, но за времето нищо не се казва.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: И въ сегашния правилникъ времето за министра не е ограничено.

В. Молловъ (д. сг): Азъ поддържамъ да се даде и по тронното слово, и по бюджета два часа време на представителитѣ на групитѣ да се изкажатъ. Като заличавате втората алинея на чл. 15, то значи, че по бюджета и по тронното слово ще се говори само единъ часъ, а по другитѣ законопроекти само 20 минути.

Предлаганиятъ проектъ цели да постигне ускоряване работата на Парламента съ измѣнението на чл. 19, съ което, по искането на председателството, заседанието се продължава до полунощъ. Значи, нощнитѣ заседания ставатъ нѣщо обикновено. Нѣмамъ нищо противъ. Също така нѣмамъ абсолютно нищо противъ да почваме заседанията въ 9 часа сутринта. Може би да е по-добре да продължаваме заседанията цѣль день. Азъ мога да ви увѣря, че поради известни наши нрави, щомъ дойде 8 ч., народнитѣ представители ще си отиватъ — нѣма да бждатъ тукъ; нѣма да отидатъ може би на театъръ, но ще отсѣствуватъ по една проста причина — ще отидатъ да се нахранятъ. Французкитѣ парламентъ продължава заседанията си до късно, но той има една институция, която азъ не препорѣчвамъ за у насъ — тамъ има единъ държавенъ бюфетъ, въ който народнитѣ представители иматъ правото не само да пиятъ вода, но и да се нахранятъ. У

насъ всеки единъ трѣбва да отиде на друго мѣсто да се нахрани. А като си отиде, връщането — освенъ при важни случаи — е мѣчно.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Но може да се наядатъ и пакъ да си отидатъ.

В. Молловъ (д. сг): Затова недейте мисли, че като измѣните въ тая посока правилника — а ние сме мислили едно време по това — като кажете, че по искане на председателя заседанието може да продължи до 12 ч. съ туй ще имате голѣма придобивка. Защо Народното събрание да не гласува продължението на заседанието? Въ сѣщность, то трѣбва да реши да се продължи заседанието, а не председателътъ.

Х. Манафовъ (д): А когато нѣма кворумъ?

В. Молловъ (д. сг): Опозицията е свободна да си отиде, но болшинството, което поддържа правителството, трѣбва да бѣде тукъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Нали бѣхте болшинство и вие въ продължение на 8 години, не знаете ли какво бѣше? Защо ми приказвате?

В. Молловъ (д. сг): И ние сме теглили отъ сѣщото, но азъ не вѣрвамъ, че съ правилника ще можете да накарате народнитѣ представители да седятъ тукъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Понеже всички сме теглили, затуй искаме да се измѣни правилникътъ.

В. Молловъ (д. сг): Но нѣма да поправите положението съ правилникъ — тамъ е въпросътъ.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Дѣло Радославовъ — Богъ да го прости! — бѣше намѣрилъ начина: депутатитѣ отъ оппозицията пускаше да си отиватъ, а депутатитѣ отъ болшинството задържаше съ специална стража. Не пускаха никого да излѣзе — шапкитѣ имъ вземаха.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Ние това нѣма да го направимъ.

В. Молловъ (д. сг): Нищо не прѣчи на Народното събрание да продължи заседанието, споредъ нуждата, и следъ вечеря или да реши да почва сутринъ заседанието.

Ако е решило Народното събрание този проектъ да бѣде разглежданъ на второ четене презъ тая сесия, още презъ ваканцията можеме да помислимъ общо върху всичкитѣ въпроси и да дойдемъ до едни измѣнения, които биха били приети отъ всички насъ.

Казва се въ проекта, че заседанието започва въ 3 ч. следъ пладне, но списъкътъ се държи до 4 ч. Мислите ли, че заседанията ще почватъ по-рано отъ 4 ч.? Никога.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Ако заседанията не почватъ по-рано отъ 4 ч., то е не само по вина на народното представителство, но, по нѣкой пътъ, и по вина на правителството, което е заето, защото Министерскиятъ съветъ заседава до 2 ч. подиръ обѣдъ.

В. Молловъ (д. сг): Като кажете, че заседанията ще продължаватъ до 12 ч., тѣ ще почватъ въ 6 ч. А пакъ азъ мисля, че трѣбва да вървимъ обратно: при свѣтлина, така да се каже, да заседаваме и да решаваме, а не ношно време — макаръ че не съмъ и противъ това, да заседаваме, когато има нужда, и ношно време.

И. Ангеловъ (нар. л): Когато е необходимо.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Това трѣбва да го направимъ. Вижлате, че все безъ кворумъ продължаваме заседанията.

В. Молловъ (д. сг): Азъ ще дойда и до този въпросъ за кворума, г. министъръ-председателю!

Има друго едно измѣнение, което вие считате, че ще внесе нѣкакво подобрене, и което е едно отъ важнитѣ измѣнения въ този проектъ. То е премахването фактически на първото четене и прашането на законопроектитѣ направо въ комиситѣ. Азъ трѣбва да ви кажа, че съмъ решително противъ това измѣнение. Споредъ мене, това измѣнение е въ противоречие съ нашия основенъ законъ и вие нѣмате право да го прокарвате. Чл. 113 на конституцията казва: „Ни единъ законопроектъ, веднѣжъ отхвърленъ нацѣло отъ Събранието, не може да бѣде внесенъ безъ измѣнение въ Събранието“ и пр. Вѣрно е, че въ конституцията не се говори за три четения — това го има въ правилника за вътрешния редъ — но кога се отхвърля изцѣло единъ законопроектъ отъ Народното събрание? То е, когато се дебатира законопроектътъ на първо четене, по принципъ, защото третото четене у насъ е гласуване изцѣло, но не е дебатиране по принципъ.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Третото четене е пакъ изцѣло.

В. Молловъ (д. сг): Азъ зная, г. Геновъ, че е гласуване изцѣло, но не е дебатиране по принципъ. Ако въведете дебатирането по принципъ при третото четене, тогава е друго; но вие казвате въ проекта, че при третото четене могатъ да ставатъ само редакционни поправки и добавки.

Цѣлата глава XVI на нашата конституция изхожда отъ белгийската конституция, кждето има три четения задължителни. И това е едно правило, което е съществувало въ парламентарната практика на всички държави непрекъснато.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: А белгийският парламентъ даде сега пълномощия на правителството съ декрети да разрешава финансовитѣ въпроси.

Отъ лѣвницата: А-а-а!

В. Молловъ (д. сг): Азъ бихъ желалъ, г. министъръ-председателю, да ги получите и вие, за да можете да ги разрешавате, а не да ги протакате.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Наклонни ли сте, г. Молловъ, да ми ги дадете?

В. Молловъ (д. сг): Азъ, като оппозиция — никога. И трѣбва да кажа, че и въ Белгия оппозицията не е дала тия пълномощия, но вашето вѣрно болшинство ще ви ги даде.

Х. Манафовъ (д): Моля, моля, по практиката на белгийския парламентъ пълномощията тамъ сѣ малко ограничени.

В. Молловъ (д. сг): Вие малко внимавайте и мълчете!

Х. Манафовъ (д): Какво искате да кажете? Вие приеждате за примѣръ Белгия, и азъ Ви отговарямъ каква е практиката въ Белгия!

В. Молловъ (д. сг): Ако вземе оппозицията да дава довърше на правителството — благодаря, г. Манафовъ! Оставете тази работа!

Х. Манафовъ (д): То е малко революция, г. Молловъ! Никой не иска да търси Вашето довърше.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Правъ е човѣкътъ. Опозицията си е оппозиция.

В. Молловъ (д. сг): Азъ смѣтамъ, че първото четене не бива да се премахва. При него Народното събрание принципиално изказва своитѣ разбирания и своитѣ становища. И това трѣбва да бѣде следено и отъ общественото мнение. Заседанията на комиситѣ сѣ обикновено не публични, затворени; тамъ присѣствуватъ само народни представители и, следователно, общественото мнение, което трѣбва да бѣде въ съгласие съ Народното събрание — защото Народното събрание е неговъ изразителъ — нѣма да бѣде така освѣтлено, както би трѣбвало да бѣде. Тая бърза, така да се каже, процедура, която друкъ съществува, като се обръща цѣлото народно събрание въ комисия — напр., както това става въ английския парламентъ при разискването на бюджетитѣ, е нѣщо по-друго. Но да изпратимъ веднага, безъ първо четене, единъ законопроектъ въ комисията и следъ туй на второто четене да правимъ разисквания по принципъ — азъ смѣтамъ, че това нито избѣзва работата на Парламента, нито спомага за по-целесобразното разискване на законопроектитѣ, нито ще дала нѣкаквъ практически резултатъ.

Вие искате, поради тая промѣна, да увеличите и състава на комиситѣ. Можете да го увеличите, нѣмамъ нищо противъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Но имаме практика, г. Молловъ! Много пъти е решавано да се изпрати нѣкой законопроектъ въ комисията безъ разисквания, а дебатитѣ по принципъ да станатъ, следъ като се върне отъ комисията.

В. Молловъ (д. сг): Зная. Това е воля на Народното събрание. Народното събрание, ако сложите въпроса предъ него, може да каже: азъ сега по принципъ по тая проектъ нѣма какво да се изказвамъ. Тѣй е. Но не бива да отива внесенитѣ проектъ направо въ комисията, безъ да се изкаже Народното събрание по начало.

Увеличавате състава на комиситѣ. Казвамъ, че нѣмамъ нищо противъ. Но това не е съществено. Въ комиситѣ не отиватъ много народни представители — това е фактъ. Нѣма да ги привлѣчете съ увеличението на състава. Защо? Защото работата въ комиситѣ е може би малко по-мѣчна. Комиситѣ заседаватъ обикновено сутринъ, до обѣдъ, а въ това време народнитѣ представители иматъ и друга работа и, следователно, често пъти отсъствуватъ. Нека да наредимъ тѣй, щото комиситѣ да

заседават в друго време или да намърим някакъв начин, щото там да присъствуват повече народни представители. Но то е друг въпрос. Аз зная, напр., че при разискванията по законопроекта за народната просвета в наше време през 1909 г. — днешният министър-председател беше министър на просветата, а азъ бях председател на комисията по Министерството на просветата — ние държахме тогава стенографски протоколи на тази комисия. Защо да не бъдат държани въ известни случаи стенографски протоколи въ комисията, когато разискванията сѫ важни, когато мнозина народни представители ще отидат там? Но когато тѣ отидат там, не трѣбва да се срещнат съ това правило, че не могат да вземат думата, ако не сѫ членове на комисията. Защо да бъде това? Ами какъвъ е съставът на комисията? Да се връщамъ ли на него? Преди всичко съставът на комисията не е съгласен съ правилника на Народното събрание. Постановлението на правилника, че въ комисията се представляват всичките парламентарни групи, по възможност пропорционално, би трѣбвало да бъде коригирано — да се махнат тия думи „по възможност“. Сега какво излиза? Излиза, че дадена комисия е съставена от членове на болшинството, а опозиционните групи сѫ представени обикновено, каквато и да бъде тяхната численост, най-много сѫ по единъ, въ много рѣдки случаи сѫ по двама народни представители и тъй става — както моятъ другаръ г. проф. Данаиловъ казваше за финансовата комисия — че кворумъ въ комисията трѣбва да прави опозицията, защото болшинството отсъствува от нейните заседания!

Х. Манафовъ (д.): А-а-а!

В. Молловъ (д. сг.): Така беше. Искате да констатираме това съ протоколъ ли? Е добре, тогава сами Вие ще си отгледите думите. Колко комисии работятъ съ по двама-трима души! Колко комисии не се събиратъ!

Х. Манафовъ (д.): За финансовата комисия говоря.

В. Молловъ (д. сг.): Азъ съмъ толкова години въ Народното събрание и зная работата на всички комисии въ най-малките подробности и позволете ми да кажа, че мога да участвувамъ въ тяхъ съ полза, по което министерство и да сѫ тѣ.

Министър-председател Н. Мушановъ: Позволете две думи, г. Молловъ. Това изменение е направено, за да се дисциплинираме.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг.): Нѣма да сполучите.

Министър-председател Н. Мушановъ: Чакайте да се изкажа. Правилникътъ предвижда пропорционално представителство. Значи, всички парламентарни групи сѫ представени въ комисията. Не можемъ да дадемъ по-голямъ брой представители на опозицията.

В. Молловъ (д. сг.): Съгласни сме.

Министър-председател Н. Мушановъ: Парламентътъ е далъ всички гаранции да бъде представенъ въ всички комисии въ миниатюръ. Намира се, че ония, които сѫ избрани въ комисията, сѫ най-компетентните и нѣма защо да се затруднява работата на комисията съ участието въ разискванията на други народни представители, които не сѫ членове на комисията.

Г. Говедаровъ (д. сг.): Комисията никаква дейност не проявяватъ.

Министър-председател Н. Мушановъ: Иначе какво би станало? Комисията не че не работятъ, но — това, което казва г. Молловъ — често пъти липсата на кворумъ парализира работата имъ. И заради туй моето мнение е, че ако още въ първото заседание на комисията нѣма кворумъ, тя да има право да работи и да си внесе проекта тукъ, въ Народното събрание, за да не може никой да каже, че комисията не е била въ пълненъ съставъ. Който отсъствува, си теги отговорността. Какъ може народенъ представител, защото не отишелъ въ комисията, да парализира дейността на Парламента?

Г. Говедаровъ (д. сг.): То е другъ въпросъ.

Министър-председател Н. Мушановъ: Предлага се да се увеличи съставътъ на комисията. Ако не дадемъ друго назначение на комисията, ако тѣ не облекчатъ Парламента въ неговата работа, нѣма защо да увеличаваме състава имъ. Работата ще си върви, както е вървѣла досега, но нѣма защо тогава да се прави укорътъ: „Вие свиквате комисията, но нѣмате кворумъ“. Защо вие, отъ опозицията, които упрѣквате, не сте тамъ да направите кворумъ?

В. Молловъ (д. сг.): Ние сме тамъ.

Министър-председател Н. Мушановъ: За мене по-добре е да се наредятъ правилници, които да постановятъ морална отговорност за народния представител.

Г. Говедаровъ (д. сг.): Санкции за него — ще го замѣстятъ съ годеи човѣкъ.

Министър-председател Н. Мушановъ: Сега можете ли вие, опозицията, да се оплачете, че правителството не е изпратило въ комисията хора годни?

Г. Говедаровъ (д. сг.): Ние сме виждали колко присъствуватъ въ комисията — нередовни сѫ. (Глъчка)

Министър-председател Н. Мушановъ: Ще дирижмъ цѣра на това положение; ако не, ще го оставимъ, както си е.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг.): Ако позволите, една бележка. — Голѣмите комисии ще доведатъ до по-малко присъствувачи въ заседанията имъ. Вървайте ме. Азъ се боя, че ако направимъ комисията отъ по 21 депутати, никога нѣма да иматъ кворумъ. Даже ние създадохме — азъ я създадохъ, може би е погрѣшна — парламентарна практика, която и вие възприехте. Въ бюджетарната комисия, която е голѣма комисия, ако всеки денъ подновяваме заседанията съ протоколъ, нѣма да имаме кворумъ и затова всеки денъ казваме: „Заседанието продължава“. Сега и г. Дрѣнски прави същото. Защото заседанието се почва съ 7-8 души, когато трѣбва да присъствуватъ 22 души. Затова избѣгвайте голѣмите комисии.

Г. Говедаровъ (д. сг.): Въ Франция, ако членъ на някоя комисия отсъствува отъ заседанието ѝ, веднага се печататъ името му въ държавния вестникъ. Който отсъствува три пъти, махнатъ го отъ комисията.

В. Молловъ (д. сг.): Както виждате, г. министър-председателю, има много предложения, които показватъ, че цѣлниятъ този текстъ трѣбва да бъде по-подробно и по-внимателно обмисленъ.

Министър-председател Н. Мушановъ: Азъ казахъ и по-напредъ, че когато се гласува законопроектъ на второ четене, щомъ като по известни сериозни въпроси има разногласие, тѣ се препращатъ наново въ комисията. Нека утре сутринта специалната комисия по правилника се събере и да разгледа тия въпроси, които сега се дебатиратъ, за да бъде улесненъ Парламентътъ.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р.): Дали ще можемъ тази вечеръ да съобщимъ на членоветъ на комисията?

Министър-председател Н. Мушановъ: Въпросътъ е да внесемъ дисциплина и стегнатостъ въ работитъ на Парламента. Ако може, нека сега да се съобщи на членоветъ на комисията.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р.): Съобщете, г. председателю, че утре въ 10 часа комисията по предложението за изменение на правилника ще има заседание.

Министър-председател Н. Мушановъ: Ако искате, да приемемъ сега на второ четене всички постановления, по които нѣма спорове, а другитъ да отидатъ въ комисията.

Председателствуващъ С. Даскаловъ: (Звъни) Г. г. народни представители! Часътъ е 8.

В. Молловъ (д. сг.): Позволете да довърша.

Министър-председател Н. Мушановъ: Нека се продължи заседанието, докато г. Молловъ завърши.

Председателствуващъ С. Даскаловъ: Които сѫ съгласни да се продължи заседанието, докато се изкаже г. Молловъ, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събрание го приема.

В. Молловъ (д. сг.): Споредъ мене, г. г. народни представители, съществениятъ въпросъ не е дали членоветъ на комисията ще бъдатъ 15 или 21. Ако сѫ 21, ще има по-голямъ възможностъ да бъде представена опозицията, но съставътъ ще бъде много тежъкъ, за да може комисията да се събира редовно. И при 15 души би трѣбвало групитъ да бъдатъ представени пропорционално, а не „по възможностъ“.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р.): Мжчно е.

В. Молловъ (д. сг.): Азъ зная колко желещи има да влизатъ въ комисията. Билъ съмъ отъ тази страна (Сочи дѣсницата), билъ съмъ и отъ тази страна (Сочи лѣвицата). Зная, че има желещи да бъдатъ членове въ комисията, но желещи за работа има по-малко. Въ състава на комисията фигуриратъ, но не идватъ на заседанията имъ. Важно е, щото комисията, щомъ на тяхъ се даватъ

такива функции и такава важност, тѣ да бждатъ по-точно изобразение на Народното събрание. И затова азъ казвамъ: Същественото е да се намѣри формулата за пропорционалното представяне на парламентарните групи, а не това дали ще се увеличи числото на членоветѣ или не.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Не може при 12 парламентарни групи въ една 15-членна комисија да застъпите всички групи. Въ такъвъ случай опозицията, да речемъ, ще има 11 души, а правителството 4 души.

В. Молловъ (д. сг): Ще ги направите съ 21 члена. — Да ви изброя ли въ отдѣлнитѣ комисији колко опозиционни представители има и колко правителствени?

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Но при 15-члененъ съставъ не може да има пропорционално представителство.

В. Молловъ (д. сг): При все това, не оставайте да се казва „по възможностъ“.

Докладчикъ Г. П. Геновъ (р): Елате утре въ комисията и ще обсъдимъ въпроса.

В. Молловъ (д. сг): Азъ не зная дали имаме сега възможностъ да измѣнимъ другитѣ параграфи. Следователно, съ огледъ на това, което тукъ се уговорихме да стане, азъ не желая повече да спирамъ вашето внимание.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Не говорете за пропорционално представителство въ комисиитѣ, защото тукъ имаме толкова малки групи, които не могатъ пропорционално да бждатъ застъпени въ комисиитѣ.

А. Николаевъ (з): Г. министъръ-председателю! Пакъ е представена опозицията въ всички комисији.

В. Молловъ (д. сг): Може да се намѣри формула по-големитѣ групи да бждатъ застъпени пропорционално въ комисиитѣ.

Освенъ туй — и съ това свършвамъ — недейте забравя, и г. докладчикътъ също тъй да не забравя, че вие определѣте, какво по-малко отъ трима души не могатъ да образуватъ група — *tres faciunt collegium*. Добре, прекрасно. Но да не попаднете и вие въ това положение — да останете само двама души тукъ, както Демократическата партия, която въ обикновеното Народно събрание имаше грамадно болшинство, въ Великото народно събрание въ Търново остана само съ двама души. Тогава трѣбваше, споредъ предлаганото сега отъ васъ измѣнение въ правилника, да имъ се отрече правото на група. Ами че може при една избирателна система въ Парламента да влѣзе само шефътъ на дадена партия. Въ такъвъ случай той нѣма да бжде тукъ група, нѣма да го турите въ комисија, нѣма да му дадете възможностъ да говори тукъ като група. И ако той случайно не се е записалъ по-рано, не влиза въ първитѣ петъ души, колкото предвиждате сега, неговата дума нѣма да се чуе. Пазете се отъ такива ограничения. Това не е правилно, това не е редовно. Съ туй не ще можете да поправите работата на Парламента и да издигнете ревомето, което Парламентътъ трѣбва да има. То се основава на свободното мнение на групитѣ и партиитѣ, които съществуватъ така или иначе. Това е нашата действителностъ. Съ други срѣдства трѣбва да цѣримъ нашитѣ нрави, по другъ начинъ трѣбва да спираме непенето на партиитѣ и групитѣ. Недейте прави това чрезъ изкуствени срѣдства, защото ще дойдете до обратни резултати.

Както казахъ и отъ самото начало, азъ смѣтамъ изобщо, че има съществени постановления въ правилника, които би трѣбвало да бждатъ измѣнени и поправени, възъ основа на практиката, която имаме въ продължение на 26 години. Тѣзи измѣнения, обаче, които правите, споредъ менъ, нѣма да донесатъ онова чувствително подобрение, което вие очаквате. Азъ съмъ давалъ препорѣки, смѣтамъ, че работата е такава, че трѣбва най-спокойно, а не бързо, да се обмисли. Само тогава ще можемъ, съ съзнание за нашата отговорностъ, да създадемъ такъвъ правилникъ, който би поправилъ — ако въобще единъ правилникъ може да поправи — нашитѣ парламентарни нрави.

Председателствуващъ С. Даскаловъ: Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Че тѣзи измѣнения на правилника, които се предлагатъ, нѣма да изкоренятъ всички недѣзи на Парламента и да ни поправятъ като партии — това е безспорно.

Р. Маджаровъ (д. сг): Въ това не се съмнявамъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г-да! Тѣ сж една ограничителна работа, съ която искаме да поправимъ въ нѣщо нашия вътрешенъ животъ, като въведемъ по-голъма стегнатостъ и дисциплина при говоренето. Туй, което казва г. Молловъ, че може да се случи въ Парламента да попадне само шефътъ на една партия, това е възможно.

Р. Маджаровъ (д. сг): Въ Англия председателътъ има право да даде думата на всѣкого по заповѣдъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Ако искате да знаете, даването право на петъ души да се изкажатъ, извънъ представителитѣ на групитѣ, е именно затова, да могатъ да говорятъ отдѣлни лица, народни представители, независимо дали сж шефове на партии или не. Но единъ председателъ на Камара да не даде думата на единъ шефъ на партия, това ще бжде произволъ, голѣмо нарушение. Но, отъ друга страна, ако не диримъ начини за подобрене въ това отношение, тогава ще останемъ при туй положение, да се раздѣлимъ на 24 групи.

В. Молловъ (д. сг): Какъ ще се раздѣлимъ?!

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Ами сега сме станали вече 13 или 14. — Та, искамъ да кажа, че, съ огледъ на нашитѣ нрави, ще трѣбва да диримъ нашъ лѣкъ. Азъ бихъ казалъ, че би трѣбвало да се броятъ за групи само онѣзи, които сж се явили като такива въ изборитѣ и тѣ да иматъ право тукъ да говорятъ. (Ожидание)

А. Николаевъ (з): Това е правилно.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: На васъ ви изнася, но на други не изнася.

Г-да, ще моля членоветѣ на комисията да се събератъ утре въ 9 часа...

Обаждатъ се: Въ 10 часа.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: ... въ 10 ч. за да си кажатъ думата по тѣзи въпроси. Ще ви съобща имената на членоветѣ на тази комисија: д-ръ Христо Мутафовъ, Коста Желевъ, Боянъ Петровъ, д-ръ Иванъ Бешковъ, Жеко Маджаровъ — виждате какъ сме наредили комисията, тримата сж вече опозиция! —...

В. Молловъ (д. сг): Кой ви е кривъ, като се роите!

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: ... Иванъ Василевъ, Андрей Икономовъ, Христо Родевъ, Георги П. Геновъ, Жеко Желябовъ, Владимиръ Молловъ, Христо Стачевъ, Петъръ Мърмевъ, Димитъръ Нейковъ и Димитъръ Икономовъ — всичко 16 души.

Които отъ членоветѣ сж тукъ, чуха, а на другитѣ ще се съобща още тази вечеръ или утре сутринта.

Дневниятъ редъ за утрешното заседание остава същиятъ, като точка втора става точка първа.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Има предложение за даване помощ на единъ народенъ представител. Моля поставете го на първа точка отъ дневния редъ, защото човѣкътъ е боленъ и ще го уморимъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: То е поставено на дневенъ редъ.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Да, но да бжде на първа точка, за да може да се разгледа утре.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: И то ще мине. Ще моля народнитѣ представители, които сж дали питания, да бждатъ готови за утре и да се явятъ.

Председателствуващъ С. Даскаловъ: Които приематъ предложения отъ г. министъръ-председателя дневенъ редъ за утрешното заседание, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 20 ч. 10 минути.)

Подпредседатели: **Н. ШОПОВЪ**
СТ. ДАСКАЛОВЪ

Секретаръ: **А. КАНТАРДЖИЕВЪ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**